

ΣΤΕΝΙΩΤΙΚΑ ΠΡΟΙΚΟΣΥΜΦΩΝΑ ΤΟΥ ΔΕΚΑΤΟΥ ΟΓΔΟΟΥ ΑΙΩΝΟΣ

Προικοσύμφωνα τῆς "Ανδρου" ἔχουν πολλὰ μέχρι σήμερα ἐκδοθεῖ,¹ σ' αὐτὰ ὅμως δέν περιλαμβάνεται κανένα ποὺ νὰ προέρχεται ἀπὸ τὶς Στενιές. Φυσικὰ τὰ ἐκδοθέντα ἀποτελοῦν πολὺ μικρὸ ποσοστὸ αὐτῶν ποὺ ὑπάρχουν ἀνέκδοτα σὲ διάφορες συλλογὲς καὶ κυρίως στὴν Καιίσειο Βιβλιοθήκη "Ανδρου". Ἡ συνέχιση τῶν Στενιώτικων εἶναι μιὰ εὐκαιρία νὰ παρουσιασθοῦν γιὰ πρώτη φορὰ μερικὰ τέτοια στενιώτικα ἔγγραφα ποὺ τὸ ἐνδιαφέρον τους ξεπερνᾶ τὰ στενὰ ὅρια ἐνός χωριοῦ.

Εἶναι περιττό νὰ ὑπενθυμίσει κανεὶς τὴ σπουδαιότητα τῶν προικοσυμφώνων (στὴν "Ανδρο" τῆς παλαιοτέρας ἐποχῆς λέγονται πάντοτε προικοσύφινα), ἀλλὰ καὶ ὅλων τῶν παλαιῶν ἔγγραφων, γιὰ τὴν τοπικὴ ἴστορία. Μολονότι δὲν περιμένομε νὰ βροῦμε σ' αὐτὰ ἐντυπωσιακές εἰδήσεις ποὺ νὰ προσκομίζουν ἄγνωστα στοιχεῖα στὴν ἴστορικὴ ἔρευνα, ἐν τούτοις ὅχι μόνο τὸ ἐθιμικὸ δίκαιο διαφωτίζεται καὶ πλουτίζεται², ἀλλ' ἀκόμη τὰ προικοσύμφωνα ἀποτελοῦν μιὰν ἀναντικατάστατη πηγὴ γιὰ δύνοματα (ἀνδρωνύμια, βαπτιστικά, καὶ κάποτε παρωνύμια), τοπωνύμια, ὅρους καὶ λέξεις τοῦ τοπικοῦ ἰδιώματος καὶ ἐμμέσως παρέχουν στοιχεῖα γιὰ τὴν κοινωνικὴ καὶ οἰ-

1. Στὴν ἐργασίᾳ τοῦ μακαρίτη Λορ. Δ. Καΐρη, «Ἀνδριακὰ προικοσύμφωνα τοῦ III' αιώνος», Ἀνδριακές Σελίδες, ἔτ. Α', τεῦχ. 2 (Θέρος 1958), σ. 32-37, περιλαμβάνεται καὶ ἀναγραφὴ (ὄχι πάντως πλήρης) τῶν γνωστῶν στὸν συγγραφέα 9 προικοσυμφώνων ἀπὸ τὴν "Ανδρο". Βλ. ἐπίστρ. Δ.Ι. Πολέμη, «Ἄθαντάρια καὶ ἄλλα προικῶα ἔγγραφα ἐξ "Ανδρου", Πέταλον, 2 (1980), σ. 30-45.
2. Πρέλ. Λορ. Δ. Καΐρη, «Ἴστορικὰ τινα περὶ τῶν ἐν "Ανδρῷ νομικῶν ἐθίμων", Ἀνδριακές Σελίδες, ἔτ. Α', τεῦχ. 3 (1959), σ. 37-44. Δ.Ι. Παπχάλη, «Κυκλαδικὰ θέσμια», Ἀρχείον Ἰδιωτικοῦ Δικαίου, 6 (1939), ιδίως σ. 221-22 καὶ 227-28.

κονομική ίστορία ένός τόπου. Ἡ δόρθη ἀξιολόγηση τῶν εἰδήσεων αὐτῶν δὲν μπορεῖ νὰ γίνει παρὰ μόνο μετά τὴ συστηματικὴ ἔκδοση τῶν σχετικῶν ἐγγράφων.

Τὰ προικοσύμφωνα ποὺ ἔκδιδονται παρακάτω δέν διαφέρουν ἀπὸ τὰ κοινὰ ἀνδριώτικα ἀπὸ τὰ δοποῖα ἔχομε, ὅπως εἴπαμε, ἀρκετὰ δείγματα. Δηλαδή ἡ σχετική ὁμοιομορφία τους δὲν ὀφείλεται στὸ γεγονός, ὅτι δλα, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ τελευταῖο, προέρχονται, ὅπως θὰ δοῦμε, ἀπὸ τὸν ἴδιο γραφέα. Ἀκόμη δὲν πρέπει νὰ ξεχνοῦμε, ὅτι οἱ τύποι τῶν προικοσυμφώνων σὲ γενικὲς γραμμὲς ἀκολουθοῦν τὰ ἴδια πρότυπα σὲ ὀλόκληρο τὸν ἐλληνικὸν κόσμο.

Φυσικὰ οἱ κυρίως συμβαλλόμενοι εἶναι ὅχι οἱ μελλόνυμφοι ἄλλα οἱ γονεῖς τους. Κατὰ κανόνα, ἡ προίκιση τῆς νύφης ἀναγράφεται πρώτη καὶ πάντοτε περιλαμβάνει, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἀκίνητα, καὶ λεπτομερῆ κατάσταση τοῦ θρυσισμοῦ καὶ νοικοκυριοῦ ὅπως καὶ τυχὸν προικιζόμενα κοσμήματα ἢ ἀκόμη καὶ ζῶα. Εἰδικῶς γι' αὐτὰ τὰ κινητὰ εἰδὴ τῆς προίκας ποὺ διέθετε ἡ νύφη, στὴν Ἀνδρο μέχρι καὶ ποὺ μερικὰ χρόνια γινόταν, ἀνεξάρτητα πάντοτε ἀπὸ τὸ πιὸ ἐπίσημο προικοσύμφωνο, ἔνα εἰδὸς περισσότερο λεπτομεροῦς καταγραφῆς, τὸ λεγόμενο ἀδαντάριο.

Ἡ ἀναγραφὴ τῆς προίκας τοῦ γαμπροῦ¹ εἶναι πιὸ περιεκτικὴ ἀφοῦ δὲν περιλαμβάνει θρυσισμό. Συχνὰ ὅμως καταγράφονται ζῶα, ἐργαλεῖα –ᾶς θυμηθοῦμε ὅτι μιλοῦμε γιὰ κοινωνία σχεδόν ἀποκλειστικῶς γεωργική–, ἀκόμη καὶ εἰδὴ τῆς συνρημῆς τοῦ σπιτιοῦ. Ἡ ὑπόσχεση τῶν γονέων καὶ ἀπό τὰ δύο μέρη, ὅτι τάξουν τὴν εὐχὴν τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Παναγίας εἶναι κάτι περισσότερο ἀπό ἀπλή ἔκφραση εὐλαβείας καὶ χαρὰ ὅλων τῶν ἐνδιαφερομένων καὶ δὲν μπορεῖ παρὰ νά ἔχει καὶ τὴν ἐξ ὑψους εὐλογία.

Χαρακτηριστικὸ τῶν ἀνδριώτικων προικοσυμφώνων εἶναι ἡ λεγομένη προγαμιαία δύωρεά ποὺ προσδιορίζεται πάντοτε. Ἔτσι δὲν γαμπρὸς «τάξει» πρὸς τὴ νύφη ἔνα ποσό, ἀνάλογο μὲ τὶς οἰκονομικὲς του δυνατότητες, ποὺ ἀνήκει σ' αὐτὴν ἄλλα

1. Τὰ παλαιὰ χρόνια στὴν Ἀνδρο λεγόταν προικοδωρεά, αὐτόθι, σ. 227.

πάντως τὸ διαχειρίζεται ὁ ἄνδρας¹. Ἡ προγαμιαία δωρεά καταβαλλόταν πάντοτε σὲ χρήματα καὶ εἶναι βέδαια τελείως διαφορετικὴ ἀπὸ τὸ μέτρημα, τῆς νύφης κυρίως, ποὺ δὲν πηγαίνει πολὺ παλιά. Ἡ περίφημη ωρτρα τῶν προικοσυμφώνων τῆς Ἀνδρου ποὺ ἀναφέρεται σὲ περίπτωση ἀτεκνίας συνδέεται μὲ τὴν προγαμιαία δωρεά. Τότε (ποὺ ὁ Θεός νὰ μὴν τὸ δώσει) οὔτε ὁ γαμπρὸς ἔχει δικαιώματα στὴν προίκα τῆς νύφης οὔτε ἡ νύφη στὴν προίκα τοῦ γαμπροῦ. Ἔάν συμβεῖ θάνατος τῆς νύφης καὶ δὲν ὑπάρχουν παιδιὰ, τότε ὁ γαμπρὸς κρατεῖ μόνο τὸ κρεβατοστρῶσι του, δηλαδὴ τὸ νυφικὸ κρεβάτι ὥστε νὰ ἔχει ἔνα στρῶμα νὰ κοιμηθεῖ(!), καὶ ὀλόκληρη ἡ περιουσία ποὺ τοῦ εἶχε προικισθεῖ, ἀκίνητα καὶ ὅσα κινητὰ δὲν ἔχουν καταναλωθεῖ, ἐπιστρέφονται στοὺς προθύμους, ὅπως γράφεται, δηλαδὴ στοὺς πλησιεστέρους συγγενεῖς τῆς νύφης. Ἡ νύφη πάλι, σὲ περίπτωση θανάτου τοῦ γαμπροῦ, κρατεῖ μόνο τὴν προγαμιαία δωρεά καὶ ἐπιστρέφει ὅλη τὴν περιουσία ποὺ εἶχεν δὲνδρας τῆς στοὺς συγγενεῖς του. Βλέπει εύκολα κανείς, ὅτι ἡ ἀναγραφὴ τοῦ ποσοῦ τῆς προγαμιαίας δωρεᾶς δὲν εἶναι κάτι τὸ τυπικὸ ἢ ἐστω καὶ ἔνα δῶρο διαπραγματεύσιμο. Ἡταν ζήτημα ζωτικοτάτης σημασίας γιὰ τὴ γυναίκα ποὺ ἔμενε χωρὶς παιδιά².

Ριζωμένο βαθύτατα ἦταν τὸ ἔθιμο αὐτό στὴ συνείδηση τῶν Ἀνδριωτῶν κάθε τάξεως ἀκόμα καὶ μετὰ τὴ δημοσίευση τοῦ νόμου 2310 τοῦ 1920 ποὺ προβλέπει διαφορετικὰ πράγματα. Δέν εἶναι ἄγνωστες οἱ περιπτώσεις ποὺ ματαιώθηκαν γάμοι γιατὶ ὁ γαμπρὸς ἦταν ἔνος καὶ δὲν μποροῦσε νὰ παραδεχθεῖ τὴ ωρτρα ποὺ οἱ Ἀνδριώτες ζητοῦσαν ἐπιμόνως νὰ περιληφθεῖ στὸ προικοσύμφωνο³.

Δυστυχῶς ὅσον ἀφορᾶ στὰ ἴστορικὰ τῶν Στενιῶν βρισκό-

1. Αὐτόθι, σ. 228.

2. Ἡ προγαμιαία δωρεὰ εἶναι τὸ ὑπόδολον τῶν Βυζαντινῶν καὶ ὁ Ἀρμενόπουλος (Βιβλ. Δ', κεφ. ιγ' § 5) ἤδη προβλέπει τὴν καταχράτηση ἀπὸ τὴν σύζυγο: Εἴ μὲν ὁ ἀνήρ ἀτεκνος ἀπίστος καὶ σύμφωνον μή παρῇ [δέν ὑπάρχει δηλαδὴ ἄλλη ιδιαιτερη συμφωνία], ἀνακομιζέτω ἡ γυνὴ τὴν τε προίκα [δηλαδὴ τὴ δικὴ τῆς] καὶ τὸ δόποδον, καὶ μηδὲν ἔτι πλέον. Βλ. Κωνσταντίνου Ἀρμενοπούλου, *Πρόχειρον νόμων ἢ Εξάδιβλος*, ἐπιμέλεια Κ.Γ. Πιτσάκη (Ἀθῆνα, 1971), σ. 267.

3. N.I. Δαπόντε, *Τὸ ἐθιμον «Περὶ τῆς τύχης τῆς προικὸς λυθέντος τοῦ γάμου» καὶ ὁ νόμος 2310 «Περὶ τῆς ἐξ ἀδιαθέτου διαδοχῆς»* (Πειραιεύς, 1930). Καὶ ρη, ἐνθ' ἀνωτ., σ. 41.

μαστε σχεδόν στὸ σκοτάδι γιὰ τὴν περίοδο τοῦ 18ου αἰῶνος. Δὲν εἶναι μόνο ὅτι λείπουν οἱ γενικότερες πληροφορίες γιὰ τὴν κατάσταση τοῦ χωριοῦ, ἀλλὰ καὶ δικαιοπρακτικά ἔγγραφα, ὃσο περιορισμένης σημασίας καὶ ἄν εἶναι, ποὺ τόσο ἀφθονοῦν γιὰ ἄλλα χωριὰ τῆς "Ανδρου, γιὰ τὶς Στενιὲς ἔχουν δημοσιευθεῖ ἐλάχιστα. "Οταν κάποτε ἐκδοθοῦν περισσότερα ἔγγραφα καὶ ἵδιως κατάστιχα τοῦ 18ου αἰῶνος ποὺ περιλαμβάνουν καταλόγους τῶν κατοίκων, θὰ μπορέσουμε ἵσως νὰ μιλήσουμε ἀπὸ πιὸ σταθερὴ βάση.

Χάρη στὶς ἔρευνες, καὶ στὴν καλοσύνη, τοῦ δρ. Σλότ, εἴμαστε τώρα σὲ θέση νά γνωρίζουμε πόσοι καὶ ποιοὶ ἦταν οἱ κάτοικοι τῶν τριῶν μικρῶν ἐνοριῶν ποὺ ἀποτελοῦσαν τὶς Στενιὲς τὸ 1670. Σὲ εἰκοσιπέντε μόλις οἰκογένειες ἀνέρχεται ὁ πληθυσμός τοῦ χωριοῦ, ἵσως ὅμως ὑπῆρχαν καὶ ἄλλες οἰκογένειες ἀκτημόνων ποὺ δὲν φιρολογοῦνταν καὶ ἔτσι δέν εἶχαν θέση στὸ δύθυμανικὸ κατάστιχο ποὺ καταρτίστηκε γιὰ τὸ μπεϊλίκι τῆς "Ανδρου καὶ Σύρας. Δηλαδή ὁ πληθυσμὸς τοῦ χωριοῦ μόλις ξεπερνοῦσε τότε τὰ 100 ἀτομα. Ἡ ἴδια κατάσταση πρέπει νὰ ἔξακολούθησε σχεδόν μέχρι τά μέσα τοῦ 18ου αἰῶνος. Ο πληθυσμὸς κάπως αὐξήθηκε στὶς ἐπόμενες δεκαετίες. "Ενα κατάστιχο τοῦ 1783 ἀναγράφει 70 ὀνόματα στὶς δύο ἐνορίες τοῦ χωριοῦ¹, ἔχομε λοιπὸν ἔναν πληθυσμὸ περίπου 350 ἀτόμων.

Ἄλλὰ καὶ οἱ κάτοικοι στὸ μικρὸ αὐτὸ χωριὸ κάθε ἄλλο παρὰ εὐκατάστατοι ἦταν. Καμιὰ σύγκριση δὲν μποροῦσε νὰ γίνει μὲ τὰ γειτονικὰ Ἀπατούρια καὶ Ἀποίκια ὅπου εἶχαν τὶς κατοικίες τους ἀρκετοὶ ἄρχοντες. Στὶς Στενιὲς ἐλάχιστες ἀρχοντικές οἰκογένειες ζοῦσαν, ὅπως οἱ Μπίστηδες (Μουβελάδες) καὶ οἱ Ροΐδηδες. Ἀφοῦ οἱ κάτοικοι δέν εἶχαν ἀκόμη στραφεῖ πρὸς τὴ θάλασσα, ἡ γεωργικὴ παρέμενε ἡ μόνη δυνατὴ ἀπασχόληση. Πρέπει ὅμως νὰ ποῦμε ὅτι τὰ πιὸ προσδοφόρα κτήματα τῆς περιοχῆς, ὅπως ὀλόκληρος ὁ κάμπος τῶν Γιαλιῶν καὶ χωρὶς ἔξαίρεση ὅλα τὰ καλύτερα περιβόλια, δὲν ἀνήκαν σὲ Στενιώτες ἀλλὰ σὲ ἀρχοντες, κατοίκους ἄλλων χωριῶν καὶ τῆς Χώρας. Ἀπὸ τὰ προικοσύμφωνα παρακάτω μαρτυρεῖται καθαρὰ πὸσο περιορισμένη ἦταν ἡ οἰκονομικὴ

1. Χρ. Καΐρειος Βιβλιοθήκης 11, φ. 109β-115β.

κατάσταση ὅλων τῶν οἰκογενειῶν ἀφοῦ βλέπομε, ὅτι τὰ προικιζόμενα ἀκίνητα εἶναι πάντα λίγα καὶ πρέπει νὰ ὑποθέσουμε πολὺ μικρῆς ἀποδοτικότητος. Δὲν χρειάζεται ἄλλο παρὰ νά κάμει κανεὶς τὴ σύγκριση μὲ τὸ προικοσύμφωνο τοῦ Μιχαλάκη Μπίστη (ἀρ. 12), ποὺ ἀν καὶ Στενιώτης ἀνήκε σὲ τελείως διαφορετικὸ κοινωνικὸ στρῶμα.

Ο παλιὸς πύργος τοῦ Μπίστη (Μουντελᾶ) εἶναι σήμερα τὸ πιὸ χαρακτηριστικό, ὅχι ὅμως καὶ τυπικὸ, κτίσμα τῶν Στενιῶν καὶ συγχρόνως ὁ μόνος κάπως διατηρούμενος πύργος τῆς "Ανδρου." Αρχοντες οἱ κάτοχοι του ἀνήκαν σὲ ἄλλη τάξη ἀπὸ τοὺς λοιποὺς χωριανοὺς τους μὲ τοὺς ὅποιους σὲ καμιὰ περίπτωση δὲν θὰ μποροῦσε νὰ γινόταν συνοικέσιο. "Ομως Στενιώτες οἱ ἴδιοι ἦταν πάντοτε ταυτισμένοι μὲ τὶς τύχες τοῦ χωριοῦ καὶ συχνὰ, ἰδίως κατὰ τὴν Ἐπανάσταση καὶ στὴν περίοδο τῆς Δημογεροντίας, μιλοῦσαν γιὰ λογαριασμὸ καὶ τῶν συγχωριανῶν τους. Οἱ Στενιώτες δὲν διακρίνονταν βέβαια γιὰ τὴν ἴδιατερη ἐπίδοσή τους στὰ γράμματα καὶ μολονότι ἀρκετές ὑπογραφές τους συναντοῦμε στὰ ἔγγραφα ποὺ ἐκδίδονται παρακάτω, ἐν τούτοις φαίνεται ὅτι ἀνθρωποι ποὺ νὰ ἦταν σὲ θέση νὰ συντάξουν προικοσύμφωνα, διαθῆκες καὶ ἄλλα δικαιοπρακτικά ἔγγραφα πρέπει νὰ ἦταν σὲ ἐξαιρετικὴ σπανιότητα. "Ετσι οἱ Στενιώτες κατέφευγαν στὸν Πύργο. Τὰ προικοσύμφωνα ποὺ ἐκδίδονται ἐδῶ ἔγραψεν, ὅλα πλὴν τοῦ τελευταίου, ὁ Σταματέλακης Μπίστης, πατέρας τοῦ Μιχαλάκη, ποὺ φυσικά ὑπογράφει καὶ ὡς μάρτυρας.

Κατὰ τὴν ἔκδοση τὰ πολλαπλὰ ὅρθιογραφικά σφάλματα διορθώθησαν, σημειώθηκε ἡ στίξη καὶ ἀκόμη μπῆκαν κεφαλαῖα στὰ κύρια ὀνόματα. Στὸ πρῶτο προικοσύμφωνο ὑπάρχει δεῖγμα τῆς γραφῆς τοῦ Σταματέλου Μπίστη. "Ολα τὰ ἔγγραφα προέρχονται ἀπὸ τὸν φάκελο 552 τοῦ ἀρχείου τῆς Καιϊρείου Βιβλιοθήκης καὶ ὁ ἀριθμὸς τοῦ καθενὸς δίδεται στὴν ἀρχὴ τῆς περιγραφῆς του.

1
**ΠΡΟΙΚΟΣΥΓΜΦΩΝΟ ΔΗΜΗΤΡΗ ΠΑΠΑ ΝΙΚΟΛΟΥ ΠΑΛΑΙΟΚΡΑΣΑ
 ΚΑΙ ΜΠΛΙΑΣ ΠΟΤΕ ΜΙΧΑΛΗ ΦΡΑΤΖΕΤΗ**

13 Δεκεμβρίου, 1729

Άρ. 1. Διέφυλλο 0.29×0.205 μ. σὲ κατάσταση μέτρια μὲ μερικὲς φθορὲς ἀπὸ τὶς ἀναδιπλώσεις. Ή γραφὴ τοῦ Σταματέλου Μπίστη, εἶναι καθαρὴ, ἀλλὰ ἔχει πολλὰ σφάλματα. Δεῖγμα: Την σίμαιρῶν ἥλθα σεσυνηθαση ταῦθοματίρη Να κάμου σινη| Καίστη απωτο εναμερος ο π(α)πανικολός παλεοκρασ(ας) Καὶ | απωταλο μαιρος ή μπιλη θηγάτηρ του π(ο)τ(έ) μιχαλη φρατζαίτη να | λάβη ο ήρος του ἀνωθεν π(α)πά ονύματι ἀντόνης τήν ανωθεν μπίλια. Στὴ σ. 4: πρικο- σίμφινο | αντονι παλεοκρασ(α) (γραμμένο δύο φορές).

Εἰς δόξα Χριστοῦ ἀμήν. Στὶς 1729, ἐν μηνὶ Δικεβρίου 13, τῆς ὑ- περαγίας ἐνδόξου² καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, τοῦ ἀγίου μεγαλομάρτυρος Προκοπίου³ καὶ πάντων τῶν ἀγίων, ἀμήν, ἀπὸ τὰ ὅποια κάθε καλὸ κι- νάται.

⁴ Τὴν σήμερον ἥλθα σὲ συνίθασι τὰ δύο μέρη νὰ κάμου συνοι⁵κέσιο, ἀπὸ τὸ ἔνα μέρος ὁ παπᾶ Νικολὸς Παλαιοκρασᾶς καὶ⁶ ἀπὸ τ' ἄλλο μέρος ἡ Μπίλια θυγάτηρ τοῦ ποτὲ Μιχάλη Φρατζέτη, νά⁷ λάβη ὁ υἱὸς τοῦ ἀνωθεν παπᾶ ὀνύματι Ἀντώνης τὴν ἀνωθεν Μπίλια⁸ διὰ γυναίκα του νόμου⁹ μη καὶ εὐλογητική, καθὼς ὄριζου οἱ θεῖ¹⁰οι καὶ ιεροὶ νόμοι τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας. Πρώτο μὲν καὶ ἀρχὴ τάξει ή ἀνωθεν Μπίλια¹¹ διά χάρις προικίου τὰ σπίτια ὅπου ἔχει ἀπὸ τὴν μητέρα της, ἀνώ¹² καὶ κατώ, ξέχως τὸ σπίτι του παπᾶ Γιάννη, ὅλα τέσσερα τὰ ὅποια σπί¹³τια ἔχουν τὴν ἔμπασή τους τὰ κατώτατα ἀπὸ πίσω. Ἀκόμη τὸ περιβόλ¹⁴λι ὃπου ἔχει στὴν αὐτὴ κατοικία ἀπὸ τὴν παραβολὴ καὶ κάτω, ¹⁵ώς εύρισκε- ται, καὶ τὸ χωράφι στ' Ἀχλα, ὅλο ώς εύρισκεται, στὴν ¹⁶Καψορράχη τὸ μισὸ χωράφι. Μπόλια θερμιώτικη μί¹⁷α, 1 καὶ βενέ¹⁸τικη μία, 1, καὶ σκέτη μία, 1, ὅλες τρεῖς· γκουρντί ροζί¹⁹ ἔνα, 1· μπού²⁰ στο βελούδο, 1 καὶ μπούστο χρυσὸ²¹ ἔνα, ὅλοι δύο· πουκάμισα τρία, 3, ²²τὸ ἔνα μαύρο κεντιστὸ στομαχικὰ μπροκάδα δύο, 2· σκορσάδες δύο, 2· ²³κάρσες ροζές ζευγάρι²⁴ ἔνα, 1· κουντουροπάπουσα μπροκάδα ζευγάρι 1· ²⁵σεντόνι ζευ- γάρι²⁶ ἔνα, 1· πάπλωμα²⁷ ἔνα, 1· προσκεφαλάδες ζευγάρια 2· ²⁸πετοπού- λες ἔννεα, 9· χάλκωμα²⁹ ἔνα, 1· πιθάρι³⁰ ἔνα, 1· καλαμοκούφα³¹ ρα διακο- πιῶ ἔξε, 6· γίδια μία, 1.

Τάξει δὲ καὶ ἀπὸ τ' ἄλλο³² μέρος ὁ ἀνωθεν παπᾶ Νικολὸς πρώτο μὲν καὶ ἀρχὴ τὴν εὐκή του Χριστοῦ καὶ τῆς³³ Ηαναγίας, ἔπειτα τὴν ἐδική του τὸ περιβόλι στῆς Καστίλαινας, ³⁴ώς καθὼς τὸ συνόρεψε ὁ

Ίωάννης Λογοθέτης καὶ Γιαννούλης Γιαλούρης, ἀπὸ |²⁶ τὸ ὅποιο περιβόλι κρατίζει ὁ ἄνωθεν παπᾶς μιὰ λεμονιά |²⁷ νὰ τὴν τρώῃ ὥσποτε ζῆ καὶ στὸ θάνατὸν του νά εἶναι τοῦ γυιοῦ του τοῦ Ἀντώνη τὸ περιβόλι στὸ Πετραλώνι ὅλο· τὸ χωράφι στὸν Ἀρκόντα· καὶ τὴν ἐκκλησία |²⁹ τὸν Μέγα Γεώργιο, ἀποθανόντας ὁ πάππους του νὰ παίρνῃ τὴν ἐμισή |³⁰ καὶ εἰς τὸν θάνατον τοῦ ἄνωθεν παπᾶ Νικολοῦ νὰ παίρνῃ τὴν ἄλλη μισή· |³¹ ἀηλάδα μισή· γίδα μία· πιθάρια δύο, 2· καὶ τὰ σύνεργα |³² τῆς γεργοσύνης. Ἀκόμη δίνει τὸ σπίτι καὶ ἀμπέλι ὃπου τοῦ <ἄ>φησε ὁ |³³ Γκλαβᾶς καὶ διὰ χάρις μὲ τάζει ἀσιλάνια εἴκοσι, 20. Ἀκόμη |³⁴ λέμε καὶ τοῦτο, ἀν τύχη θάνατος εἰς τὸ μέσος δίχως αληγονόμους, ὅ |³⁵ που ὁ Θεός νὰ μὴ τὸ κάμη, νὰ παίρνῃ ὁ γαμπρὸς τὸ κρεβατοστρώσι καὶ ἡ νύ |³⁶ φη τὴν πρὸ γάμου δῶρεὰ καὶ τὰ ἐπίλοιπα νὰ στρέφουνται εἰς τὶς προθῆ |³⁷ μους. Καὶ διὰ βεβαίωσι τῆς ἀληθείας ἔγινε τὸ παρόν, ὑπογράφο |³⁸ νται καὶ ἀξιόπιστοι μαρτύροι.

|³⁹ παπᾶ Νικολὸς Παλαιοκρασᾶς στέργω μὲ τὴν εὐχή μου.

|⁴⁰ Νικολὸς Ροΐδης μαρτυρῶ.

|⁴¹ Γιαννάκης Καλέκας μαρτυρῶ.

|⁴² Γιαννάκης Ροΐδης μαρτυρῶ.

|⁴³ Σταματέλος Μπίστης μαρτυρῶ.

Σχόλια

‘Ο παπᾶ Νικολὸς Παλαιοκρασᾶς, πατέρας τοῦ γαμπροῦ, δέν εἶναι ὁ πρῶτος αληγορικὸς ἀπὸ τὴν οἰκογένειά του ἀφοῦ ηδη ἀπὸ τὸ 1670 συναντοῦμε ὡς ἐφημέριο πάλι τοῦ Ἀγίου Γεωργίου τὸν παπᾶ Νικόλα παπᾶ Ἀντριᾶ Παλαιοκρασᾶ¹, πάππου του πιθανότατα. Τὸν ἵδιο βλέπομε νὰ ὑπογράφει καὶ σὲ ἔγγραφο τοῦ 1666². Ἀλλὰ καὶ ὁ παπᾶ Ἀντριᾶς Παλαιοκρασᾶς ποὺ ὑπογράφει πολλὰ ἔγγραφα μεταξὺ τῶν ἑτῶν 1681 καὶ 1722¹¹ πρέπει νά ἦταν γυιὸς τοῦ παλαιοτέρου παπᾶ Νικόλα καὶ πατέρας τοῦ νεωτέρου παπᾶ Νικολοῦ. ‘Ο παπᾶ Ἀντρέας ζούσε ἀκόμη τὸ 1729 ὅταν γράφτηκε τὸ προικοσύμφωνο ἀφοῦ σ’ αὐτὸν (ὅ πάππους του) πήγαιναν τὰ εἰσοδήματα τοῦ μισοῦ ναοῦ τοῦ Ἀγίου Γεωργίου ποὺ δέν μποροῦσε νὰ μεταβιβαστεῖ πρὶν τὸν θάνατό του. ‘Ο ἐνοριακὸς ναὸς τοῦ Ἀγίου Γεωργίου ἀνήκει λοιπόν στὴν οἰκογένεια ποὺ μέχρι καὶ μετὰ τὴν Ἐπανάσταση παρεῖχε καὶ τὸν ἐκάστοτε ἐφημέριο. ‘Ο γαμπρός ὅμως, ὁ Ἀντώνης Πα-

1. Καίρειος Βιβλιοθήκη, φάκ. 424.

2. Τὰ ἔγγραφα βρίσκονται στὴν Καίρειο στοὺς φάκ. 424, 451 καὶ 553.

λαιοκρατάς, ἀπετέλεσε ἐξαιρεση· πήρε τὴν ἐκκλησία ἀλλὰ δὲν ἔγινε κληρικός. Ο ναὸς ἔμεινε στὴν οἰκογένεια μέχρι τὰ μέσα περίπου του 19ου αἰώνος.

Ο Ἀντώνης Παλαιοκρατάς ἔκαμε τὴν διαθήκη του τὸ 1760¹. Ο πατέρας του ζούσε ἀκόμη τὸ 1741². Ο γυιός του Ἀντώνη, ὁ παπᾶς Νικολὸς ἦταν πάλι ἐφημέριος στὸν "Ἄγιο Γεώργιο· τὸ ἴδιο καὶ ὁ ἑγγονὸς του ὁ παπᾶς Ἀντώνης Παλαιοκρατάς που ἔκαμε τὴν διαθήκη του τὸ 1832³.

Η σύζυγος του Ἀντώνη Παλαιοκρατᾶ δὲν ἦταν ἀπὸ τὶς Στενιές. Η οἰκογένεια Φρατζέτη (τελευταῖα Φραγκέτη) ἦταν πάντοτε ἐγκατεστημένη στὴν περιοχὴ Ἀπατούριων – Κατασυρτῆς. Τὸν πατέρα τῆς νύφης, που ἦταν ἥδη νεκρὸς τὸ 1729, γνωρίζουμε ἀπὸ μιὰν ἀφιέρωση πρὸς τὴν μονὴ του Ἅγιου Νικολάου τὸ 1699⁴. Η Μπίλια, χήρα πιά, ἐξακολουθοῦσε νὰ ζεῖ στὴν ἐνορία του Ἅγιου Γεωργίου στὶς Στενιές τὸ 1783⁵.

Ποὺ βρίσκονταν τὰ σπίτια καὶ τὸ περιβόλι ποὺ εἶχε ἀπὸ τὴν μητέρα τῆς ἡ Μπίλια δὲν διευκρινίζεται· ίσως στὶς Στενιές. Τὸ ἄλλο κτῆμα τῆς βρισκόταν στ' Ἀχλα στὴν Καψορράχη⁶ ποὺ βρίσκεται κοντὰ στὸ φανάρι τῆς Γριάς.

Ο παπᾶς Νικολός προίκισε τὸ γυιό του μὲ τρία κτήματα. Τὸ πρώτο ἦταν τὸ περιβόλι τῆς Καστίλαινας⁷, ἀγνωστὸ ποὺ βρισκόταν, ἀπὸ τὸ ὅποιο κράτησε τὴν ἐπικαρπία μιᾶς λεμονιάς, τὸ ἄλλο στὸ Πετραλώνι, προφανῶς στ' Ἀπατούρια, καὶ τὸ τρίτο στὸν Ἀρχόντα. Ἐπὶ πλέον του ἔδωσε σπίτι μὲ ἀμπέλι ποὺ εἶχε ἀπὸ κάποιον Γκλαβᾶ⁸.

1. Δ.Ι. Πολέμη, «Διαθήκες ἀπὸ τὶς Στενιές (1742-1777)» *Στενιώτικα*, 1(1985), σ. 97-98.
2. Βλ. κατωτέρω σ.
3. Δ.Ι. Πολέμη, «Ειδήσεις περὶ τοῦ Δεθρῶν Ἰωακείμ», *Πέταλον*, 2(1980), σ. 103-104.
4. Τὸ κτῆμα ποὺ ἀφιέρωσε τότε ὁ Φρατζέτης βρίσκεται στ' Ἀποίκια καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι στὴν κυριότητα τῆς Μονῆς· σήμερα εἶναι γνωστὸ ὡς Κάλοερος.
5. Χρ. Καΐρειου Βιβλιοθήκης 11, φ. 111α.
6. Τὸ τοπωνύμιο ἔχει σχεδὸν λησμονηθεῖ.
7. Θέση τῆς Καστίλαινας ὑπάρχει στὴν περιφέρεια τοῦ Ἀσυνετιοῦ, εἶναι ἀπίθανο ὅμως νὰ πρόκειται γιὰ ἀκίνητο εἶναι ἀπὸ τὶς Στενιές ἢ τὰ τριγύρω. Ἐπώνυμο Καστίλης εἶναι γνωστὸ στὴν "Ἀνδρο κατὰ τὸν 16ο αἰώνα.
8. Ἀργότερα τὸ ἐπώνυμο ἢ παρωνύμιο ἐναλλασσόταν στὶς Στενιές μὲ τὸ Μάνεστης.

2

**ΠΡΟΪΚΟΣΥΜΦΩΝΟ ΑΝΤΩΝΗ ΘΟΔΩΡΗ ΓΙΑΛΟΥΡΗ ΚΑΙ ΑΝΤΡΙΑΝΑΣ
ΓΙΑΝΝΟΥΛΗ ΞΕΡΟΠΑΙΔΗ**

27 Ιουνίου, 1738

’Αρ. 5. Δίφυλλο 0.20×0.145 μ. σε μέτρια διατήρηση. Στὴ σ. 40 πρικοσι-
φινο του αντονι γιαλουρη.

Εἰς δόξα Χριστοῦ ἀμήν. 1738, ἐν μηνὶ Ιουνίου 27. Τῆς ὑπεραγίας
ἐ<ν>δόξου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, τοῦ ἁγίου ἐνδόξου μεγαλο-
μάρτυρος Προκοπίου καὶ πάντων τῶν ἁγίων, ἀμήν, ἀπὸ τὰ ὅποια κά-
θε καλὸ κινάται.

^[5] Τὴν σήμερο συνιεῖσθαι τὰ δύο ὑποκάτωθε μέρη τοῦ ποιήσει ^[6]
συνοικέσιο, ἀπὸ τὸ ἔνα μέρος ὁ Θοδωρῆς Γιαλούρης καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο ^[7]
μέρος ὁ Γιαννούλης Ξεροπαϊδῆς μαζὶ μὲ τὴ γυναίκα του ^[8] τὴ Μαρία,
νὰ λάβῃ ὁ νιὸς τοῦ ἄνωθεν Θοδωρῆ ὄνόματι Ἀντώνης ^[9] τὴν κόρη τοῦ
ἄνωθεν Γιαννούλη ὄνόματι Ἀντριάνα διὰ γυναῖκα ^[10] καὶ του νόμιμη εὐλογη-
τικὴ, ὡς καθὼς ὄριζου οἱ θεῖοι καὶ ιεροί ^[11] νόμοι τοῦ Χριστοῦ ἐκκλη-
σίας. Πρῶτον μὲν καὶ ἀρχὴ τάξει ὁ ἄνωθεν Γι^[12] αννούλης διὰ χάρις
προικίου τῆς θυγατέρας της τὴν εὐχὴν τοῦ Χριστοῦ καὶ ^[13] τῆς Παναγίας
καὶ τὴν ἐδικὴν τους. Ἐπειτα τῆς δίδει τὰ σπίτια ^[14] ὅπου ἔχει εἰς τὴν
κατοικία του ἀνώγει καὶ κατώγει· τὸ περιβόλι ὅπου ἔχει ^[15] εἰς τὴν αὐτὴν
κατοικία, ἀπὸ τὴν κάτω μερὶα καὶ ἀπὸ πάνω ^[16] τὴν ἄλλη μισὴ αἵμασιά,
ὡς καθὼς τὸ ἔχου συνορεμένο· δίνει τῆς ἀκό^[17] μη τὸ χωράφι στὴ Θεοτόκο
ὅλο· στῶ Χαζαπαίω τὸ ἀμπέλι ὅλο. Μπο^[18] λιες σκολιανὲς 4· γιουρντὶ
ροζὶ 1· μπούστο μπροκάδο ἔνα καὶ βελοῦδο 1, ^[19] ὅλοι 2· πουκάμισα ἀ-
σπρα κεντιστά τρία· σκορσάδες τρεῖς· κάρσες^[20] ροζὲς ζευγάρι ἔνα καὶ
λινὲς ζευγάρια δύο· ταβλομάντηλο ἔνα· πεσο^[21] πούλες ἔφτά· σεντόνια
δύο· κουρτίνα μία· μαξελάρια τρία· πάπλωμα^[22] ἔνα· χάλκωμα ἔνα· σι-
δερωστιά· πιθάρια 2, τὸ ἔνα μεγάλο· ἀελάδα^[23] μία· γίδες 2, ἡ μία μι-
σάρικη· καὶ τὴν ἐπίλοιπη συρμὴ τοῦ σπιτιοῦ.

Τάξει^[24] δὲ καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ὁ ἄνωθεν Γιαλούρης μαζὶ μὲ τὴ
γυναίκα του^[25] τὴ Φραζέσκα τοῦ γυιοῦ της, πρῶτο τὴν εὐχὴν τους. Ἐ-
πειτα τὸ σπίτι τοῦ Μπόνη καὶ μὲ^[26] τὸ ἄλλο τὸ κοντά του καὶ τὸ μπαρ-
μπακά τὸν καινούργιο· τὸ περιβόλι τὸ^[27] κάτω τὸ μισὸ καὶ τὸ ἄλλο μισὸ
στὸ θάνατὸ τους καὶ τῶν δυονῶ· τὸ κλείσμα^[28] στὶς Τρύπες^[29] τὸ μισό.
Ἀελάδα μία· γίδες 2· καὶ τὰ σιδερικὰ^[30] τῆς γεργοσύνης. Καὶ μετὰ
τὸ θάνατο τοῦ πατρὸς του καὶ μητρὸς [του]^[31] ὅ, τι τῶν εὑρεθῆ, τόσο

σπίτια τόσο πράματα, όλα νά είναι³¹ τοῦ γυιοῦ του τοῦ Ἀντώνη. Πιθάρι 1· βαρέλι ἔνα. Τάξει δὲ καὶ ὁ³² μέλλων στεφανωθῆ τῆς νύφης διὰ τὴν πρό γάμου δωρεά ρ(ιάλια) 10.³³ Ἀκόμη ἔκαθαρίζομε καὶ τοῦτο, ἀν τύχη θάνατος εἰς τὸ³⁴ μέσος ντίχως κληρονόμους, ὅπου ὁ Θεός νὰ μὴ τὸ κάμη, νά³⁵ παίρνῃ ὁ γαμπρὸς τὸ κρεβατοστρώσι καὶ ἡ νύφη τὴν πρό γάμου³⁶ δωρεὰ καὶ τά ἐπίλοιπα νὰ στρέφουνται εἰς τὶς προθύμους. Καὶ³⁷ διὰ τὸ ἀληθὲς ἔγινε τὸ παρὸν, ὑπογράφοντας καὶ μάρτυρες.

³⁸ Γιαννούλης Γιαλούρης μαρτυρῶ.

³⁹ Σταματέλος Μπίστης μαρτυρῶ.

Σχόλια

Συνηθισμένο προικοσύμφωνο χωρὶς τίποτα τὸ ἰδιαίτερο. Καὶ οἱ δύο οἰκογένειες είναι ἀπὸ αὐτὲς ποὺ διατηροῦν ἀκόμη χαρακτηριστικὰ στενιώτικα ἐπώνυμα. Τὸ ἐπώνυμο Ξεροπαΐδης δὲν ἀπαντᾶται στὴν καταγραφὴ τοῦ 1670. Ἰσως ἡ οἰκογένεια δὲν ἦταν ἀκόμη ἐγκατεστημένη στὸ χωριό, ἢ τὸ πιθανότερο ὅτι σὲ παλαιότερη ἐποχὴ ἦταν γνωστὴ μὲ ἄλλο ὄνομα. Ἡ διαθήκη τῆς Μαρίας Ξεροπαΐδη, μητέρας τῆς νύφης, γραμμένη τὸ 1746 ἔχει σωθεῖ¹. Ἐχομε ἀκόμη καὶ τὸ προικοσύμφωνο ἄλλης κόρης τοῦ Γιαννούλη, τῆς Κρεούζας, ποὺ τὸ 1730 εἶχε παντρευτεῖ τὸν Δημήτρη Κυριάκο ἥ Μάνεση².

Τὸ ἐπώνυμο Γιαλούρης ἀπαντᾶται στὶς Στενιές ἀπὸ τὸν 17ο αἰῶνα. Ἀλλος γυιὸς τοῦ Θοδωρῆ, ὁ Νικολός, πήρε γυναίκα τὴ Ζάννα Ιωάννου Μπαστάρδου (1735)³

Πενιχρὰ φαίνονται τὰ ἀκίνητα ποὺ προικίζονται. Ἡ νύφη παίρνει σπίτι μὲ ἔνα μικρὸ περιβόλι καὶ ἄλλο χωράφι στὴ Θεοτόκο. Τὸ ἀμπέλι στῷ Χαζαπαίω δὲν μπορεῖ νὰ προσδιοριστεῖ ποὺ βρισκόταν. Μέσα στὸ χωριό, λίγο πιὸ πάνω ἀπὸ τὴν Παναγία, είναι κτῆμα γνωστὸ ὡς στοῦ Χαζάπη· ἵσως πρόκειται γιὰ τὴν ἴδια περιοχή. Ὁ γαμπρὸς πάλι προικίζεται μὲ σπίτι καὶ μικρὸ περιβόλι καθὼς καὶ μισὸ κλείσμα στὶς Τρύπες, ἐπὶ πλέον δὲ ἀναγνωρίζεται καὶ ὡς γενικὸς κληρονόμος τῶν γονέων του.

1. Πολέμη, «Διαθῆκες ἀπὸ τὶς Στενιές», σ. 95-96.

2. Καίρειος Βιβλιοθήκη, φάκ. 552, ἀρ. 2.

3. Τὸ προικοσύμφωνο στὴν Καίρειο Βιβλιοθήκη, φάκ. 552, ἀρ. 4.

ΠΡΟΙΚΟΣΥΜΦΩΝΟ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΑΝΤΩΝΗ ΧΑΖΑΠΗ ΚΑΙ ΜΑΡΙΑΣ
ΓΙΑΚΟΥΜΟΥ ΣΥΜΗΟΥΡΑ

3 Όκτωβρίου, 1741

Αρ. 1. Δίφυλλο 0.28×0.195 μ. σε καλή διατήρηση. Στή σ. 4: Πρικοσιφινο
| του Διμιτρί χαζαπή.

*Εἰς δόξα Χριστοῦ ἀμήν. 1741, ἐν μηνὶ Οκτωβρίου 3. Τῆς ὑπεραγίας
ἐνδόξου καὶ ἀεὶ³ παρθένου Μαρίας, τοῦ ἀγίου ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος
Προκοπίου καὶ πάντων |³ τῶν ἀγίων, ἀμήν, ἀπὸ τὰ ὄποια κάθε καλὸ
κινάται.*

⁴ Τὴν σήμερο συφωνοῦνται τὰ δύο μέρη τοῦ ποιήσου συνοικέσιο, ἀπὸ
τὸ ἔνα μέρος |⁵ ὁ Γιάκουμος Σύμπουρας μαζὶ μὲ τὴν γυναίκα του τὴν
Μαρούλα καὶ ἀπὸ |⁶ τ' ἄλλο μέρος ὁ Ἀντώνης Χαζάπης μαζὶ μὲ τὴν
γυναίκα του τὴν Ἀννέζα, νά |⁷ λαδῆ ὁ υἱός του ἀνωθεν Ἀντώνη ὀνόματι
Δημήτριος τὴν κόρη του ἀνωθεν |⁸ Γιάκουμου ὀνόματι Μαρία διὰ γυναίκα
του νόμιμη εὐλογητική, καθὼς |⁹ ὅρίζουν οἱ θεῖοι καὶ ιεροὶ νόμοι τοῦ
Χριστοῦ ἐκκλησίας. Πρώτο μὲν καὶ ἀρχῇ |¹⁰ τάζει ὁ ἀνωθεν Γιάκουμος
μαζὶ μὲ τὴν γυναίκα του τῆς κόρης του τὴν εὐχὴν τοῦ |¹¹ Χριστοῦ καὶ
τῆς Παναγίας καὶ τὴν ἑδικὴν τους. Ἐπειτα τῆς δίδου διὰ χάρις προικίου
τὰ |¹² σπίτια ὅπου ἔχουν στὸ Λυδαῖο, ὅλα ὡς εὐρίσκουνται, μὲ τὴν αὐλή
τους, ὡς εὐρίσκουνται· τὸ περιβόλι¹³ λι στὸν Ἀσώματο ὅπου ἔχει ἀγορά
ἀπὸ Νικόλα Λογοθέτη, ὅλο ὡς εὐρίσκεται, |¹⁴ μὲ ὅλα του τὰ δικαιώ-
ματα· στὶς Λιβάδες τὸ χωράφι ὅπου ἔχει, ὅλο ὡς εὐρίσκεται, καὶ |¹⁵ τὴν
αίμασά στὸ Λυδαῖο ὅπου ἔχει, ἀλλαξία ἀπὸ τὸν Κεριάκο Μάνεση, μὲ
τοῦτο νά τὴν τρῷ¹⁶ γου ὡς ποτε ζοῦν οἱ δύο τους. Μπόλιες ὀκτώ· μπού-
στους τρεῖς, ὁ ἔνας μπροκάδος καὶ ὁ ἄλλος ἀλ |¹⁷ ταμπάσος καὶ ὁ ἄλλος
βελούδος, ὅλοι τρεῖς· πουκάμισα τρία σκολιανά, ἔτερο πουκάμισο ἔνα, |¹⁸
ὅλα τέσσερα· σκορσάδες τρεῖς· ποδιές δύο· στομαχικὰ χαταένια δύο· κάρ-
σες ροζές |¹⁹ ζευγάρι ἔνα καὶ σκλέτες ζευγάρια δύο· γόβες ζευγάρια δύο
μπροκάδες καὶ βε |²⁰ λούδες· ταβλομάντηλο ἔνα· πεστοπούλες δέκα· στρώμα
ἔνα· σεντόνια ζευγά |²¹ ρια δύο· κουρτίνα μία· προσκεφαλάδες ζευγάρια
δύο· σκλαβίνα μία· χάλ |²² κωμα δύο· τηγάνι 1· ἀελάδα μία· γίδα μία·
βαρέλι ἔνα· πιθάρια δύο· καὶ τὴ |²³ ν ἐπίλοιπτη συρμή τοῦ σπιτιοῦ.

Τάζει δὲ καὶ ἀπὸ τ' ἄλλο μέρος ὁ ἀνωθεν Ἀντώνης μα |²⁴ ζί μὲ τὴν
γυναίκα του τοῦ υἱοῦ του τοῦ Δημήτρη πρώτο τὴν εὐχὴν τους. Ἐπειτα
τοῦ δίδου |²⁵ τὸ σπίτι τὸ καινούργιο καὶ τὸ περιβόλι ὅπου ἔχει εἰς τὴν

αὐτὴ κατοικία, ὡς καθώς |²⁶ τὸ ἐσυνόρεψε ὁ παπᾶς Νικολὸς Παλαιοκρασᾶς καὶ τὴν αἵμασιὰ ὅπου ἔχει ἀπὸ πῖ²⁷ σω ἀπὸ τὸ σπίτι μὲ τὶς λεμονίες καὶ μιὰ μεζαρόλα νερὸ ἀπὸ τοῦ Καραβᾶ τὴν |²⁸ Τοίτη, ἔτερο νερὸ τὴν Τρίτη βράδυ· τὸ χωράφι στὸν Ἀσώματο ὄλο. Τὴν ἄνωθεν αἵμασιὰ |²⁹ μὲ τὶς λεμονίες νὰ τὴν τρώγου ἔως τὴν ζωὴ τους, ἀντρας καὶ γυναῖκα, καὶ μετὰ τὸ θάνατο τους |³⁰ νὰ εἶναι ἐδικό τους. Τὴν σκιὰ ὅπου ἔχει στὸν Ἀσώματο· στὸν Καρώνα τὸ χωράφι τὸ μισὸ. |³¹ Ἀελάδα μία καὶ βούδι μισό· γίδες δύο· μέλισσες 5· πιθάρια δύο· καὶ τὰ σιδερι |³² καὶ τῆς γεργοσύνης. Τάξει δὲ καὶ ὁ μέλλων στεφανωθῆ τῆς νύφης ἀσιλάνια δεκαπέντε. |³³ Ἀκόμη ἔκαθαρίζομε καὶ ἐτοῦτο, ἀν τύχῃ θάνατος εἰς τὸ μέσος ντίχω<ς> κληρο |³⁴ νόμους, ὅπου ὁ Θεὸς νὰ μή τὸ κάμη, νὰ παίρνῃ ἡ νύφη τὴν πρὸ γάμου δωρεὰ καὶ ὁ |³⁵ γαμπρὸς τὸ χρεβατοστρώσι καὶ τὰ ἐπίλοιπα νὰ στρέφουνται εἰς τοὺς προθύμους. |³⁶ Καὶ διὰ τὸ ἀληθὲς ἔγινε τὸ παρὸν, ὑπογράφοντας καὶ μάρτυρες.

³⁷ Παπᾶς Νικολὸς Παλαιοκρασᾶς μαρτυρῶ.

³⁸ Δημήτρης Κόνης μαρτυρῶ.

³⁹ Ἀντριᾶς Χαζάπης μαρτυρῶ.

⁴⁰ Γεωργάκης Πο<υ>λίος μαρτυρῶ.

⁴¹ Νικολὸς Σύμπουρας μαρτυρῶ.

⁴² Σταματέλος Μπίστης μαρτυρῶ.

Σχόλια

Καὶ ἄλλο προικοσύμφωνο οἰκογενειῶν μὲ χαρακτηριστικὰ στενιώτικα ἐπώνυμα. Στὸ κατάστιχο τοῦ 1670 ἀναγράφονται τρεῖς οἰκογένειες Χαζάπη, ὅλες στὴν ἐνορία τῆς Παναγίας. Καὶ στὸ προηγούμενο ἔγγραφο εἰδαμε τοπωνύμιο τῷ Χαζαπαίῳ, γειτονὶα ἵσως ὅπου ἐπικρατοῦσε τὸ ἐπώνυμο. "Οσον ἀφορᾷ στὴν οἰκογένεια τῆς νύφης, ἃς σημειώθει ὅτι κατὰ τὸν 170 αἰώνα τὸ ἐπώνυμο, χωρὶς ἐνδειξη ὅτι εἶναι στενιώτικο, ἀπαντάται στὴ μορφὴ Σιμπουράκης ἢ Τζιμπουράκης.

Προφανῶς ἡ οἰκογένεια τῆς νύφης ἔμενε στὴν περιοχὴ τοῦ Λυδαίου ὅπου προικίζονται τὰ σπίτια. Αὕτη δὲν εἶναι ἡ μόνη μαρτυρία γιὰ τὸ κατοικημένο τῆς περιοχῆς¹ ποὺ σήμερα βρίσκεται ἔξω, ἀν καὶ κοντά, ἀπὸ τὸ χωριό. Ἀλλὰ καὶ πλησιέστατα (στὸν Ἀσώματο) δίδεται περιβόλι· καθώς καὶ ἄλλο πρὸς τὸν γαμπρό. 'Ο τελευταῖος παίρνει ἀκόμη καὶ ἄλλο περιβόλι τοῦ ὅποιου ὅριζεται καὶ ἡ ἄρδευση ἀπὸ τὸ νερὸ τοῦ

1. Πρβλ. Δ.Ι. Πολέμη, «Παρατηρήσεις εἰς τὸ τοπωνυμικὸν τῆς "Ανδρου. Συμβολὴ πρώτη», Πέταλον, 2 (1980), σ. 204.

Καραβᾶ. Ὑπάρχει καὶ χωράφι σχετικῶς μακριὰ ἀπὸ τὶς Στενιές, στὸν Καρώνα. Ἡ τοποθεσία Λιθάδες (προφανῶς στὶς Στενιές) δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ προσδιοριστεῖ.

Στὴν Ἀνδρὸς ἡπαν κοινότατη, ἡ μεταβίβαστη, εἴτε μὲ πώληστη, εἴτε μὲ προικοδότηστη, ποὺ ἀφοροῦσε μεμονωμένα δέντρα, κυρίως λάινα (έλιές) καὶ συκάμινα. Στὸ προικοσύμφωνὸ μας ἀκοῦμε γιὰ τὴν μᾶλλον ἀσυνήθιστη μεταβίβαστη σκιᾶς (συκιᾶς) ποὺ ἀσφαλῶς βρισκόταν σὲ ξένο χωράφι.

Πάντως ὁ γάμος τοῦ Δημητρίου Χαζάπη καὶ τῆς Μαρίας Σύμπουρα δὲν ἔγινε καὶ ὁ Δημήτριος πήρε ἄλλη γυναίκα (βλ. ἀρ. 4).

4

ΠΡΟΙΚΟΣΥΜΦΩΝΟ ΔΗΜΗΤΡΗ ΑΝΤΩΝΗ ΧΑΖΑΝΗ ΚΑΙ ΑΣΗΜΙΝΑΣ
ΓΙΑΝΝΟΥΛΑΗ ΒΡΟΝΤΙΣΗ

20 Όκτωβρίου, 1744

Άρ. 9. Δίφυλλο 0.28×0.205 μ. σὲ καλὴ διατήρηση. Στὴ σ. 4: Πρικοσιφίνο
του | διμιτρι χαζαπι.

Εἰς δόξα Χριστοῦ ἀμήν. 1744, ἐν μηνὶ Όκτωβρίου 20. Τῆς ὑπεραγίας ἐνδόξου καὶ |² ἀειπαρθένου Μαρίας, τοῦ ἁγίου ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Προ|³κοπίου καὶ πάντων τῶν ἁγίων, ἀμήν, ἀπὸ τὰ ὅποια κάθε καὶ λὸς κινᾶται.

|¹ Τὴν σήμερο συφωνοῦσι τὰ δύο ὑποκάτωθεν μέρη τοῦ ποιήσουν συνικε|⁵σιο, ἀπὸ τὸ ἔνα μέρος ὁ Γιαννούλης Βροντίσης μαζὶ μὲ τὴ γυναίκα του |⁶ τὴν Ἀννέζα καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ὁ Ἀντώνης Χαζάπης μαζὶ μὲ τὴ γυναῖ|⁷κα του Ἀννέζα, νὰ λάθη ὁ υἱὸς τοῦ ἄνωθεν Ἀντώνη ὀνόματι Δημήτρης |⁸ τὴν θυγατέρα του ἄνωθεν Γιαννούλη ὀνόματι Ἀσημίνα διὰ γυναίκα του |⁹ νόμιμη εὐλογητική, ὡς καθὼς ὄριζου οἱ θεῖοι καὶ ιεροὶ νόμοι τοῦ Χριστοῦ ἐκκλη|¹⁰σίας. Πρώτο μὲν καὶ ἀρχή τάξει ὁ ἄνωθεν Γιαννούλης μαζὶ μὲ τὴ γυναίκα|¹¹ του τῆς θυγατέρας του τῆς Ἀσημίνας τὴν εὐχὴν τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Παναγίας καὶ τὴν ἐ|¹²δικὴ τους. Ἐπειτα τῆς δίδου διὰ χάρις προικίου τὸ σπίτι ὅπου ἔχου, ὅλα ἀνώ|¹³γι καὶ κατώγια, ὅλα σπίτια τρία καὶ μπαρμπακᾶ, μὲ τοῦτο νὰ ἔχου ἔως τὴ ζωὴ τους |¹⁴ καὶ οἱ δύο τους τὰ δύο κατώγια καὶ τὸ μπαρμπακᾶ καὶ μετὰ τὸ θάνατὸ τους νὰ |¹⁵ εἶναι παντὶ ἐλεύτερα ἐδικὰ τους· τὸ περιβόλι τὸ μέσα ὅλο, ξέχως τὸ συκάμινο |¹⁶ τοῦ πατέρα τους, μὲ τὸ νερό του μία μεζαρόλα· ἀκόμη τῆς δίδου τὸ περιβόλι ἐμπρο|¹⁷στε στὴν κατοικία του<ς>, ὡς καθὼς τὸ ἐσυνόρεψα ἀπὸ τὴν συκιὰ καὶ ἀπάνω· τὸ κλεῖστ|¹⁸μα στὸν Ἀρκόντα ὅλο· τὰ χωράφια στὴν Καφορράχη ὅλα. Μπόλιες ἔφτά· μπούστους |¹⁹ τρεις, ὁ ἔνας ἀλταμπάσος καὶ βελοῦδο καὶ μπροκάδο· πουκάμισα τρία· σκορ|²⁰σάδες δύο καὶ νυχτικὰ δύο· χρυσόκαρστες ζευγάρι ἔνα καὶ λινὲς ζευγάρια |²¹ δύο· γόθες ζευγάρια δύο μπροκάδες καὶ τὸ ἄλλο βελοῦδες· στομαχικὰ δύο· σεντόνια |²² τρία· στρώμα ἔνα ἀδειανό· πάπλωμα ἔνα· προσκεφαλάδες δύο καὶ μαξελά|²³ρια δύ. ταχλομάντηλο ἔνα· πεστοπούλες ἔφτά· χάλκωμα ἔνα· στηγάνι ἔνα· |²⁴πιθάρια ἔνα· καστέλα μία· γίδα μία· καὶ τὴν ἐπίλοιπη συρμὴ τοῦ σπιτιοῦ.

Τάξει |²⁵ δὲ καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ὁ ἄνωθεν Ἀντώνης μαζὶ μὲ τὴ γυναίκα του τοῦ υἱοῦ τους τοῦ Δη|²⁶μήτρη, πρώτο τὴν εὐχὴ τους. Ἐ-

πειτα τὸ πρᾶμα ὅπου ἔχει εἰς τὴν κατοικία του καὶ τὸ²⁷ ἔνα σπίτι καὶ τὴν ἀγορὰ ὅπου ἔχει ὁ ἄνωθεν γαμπρός ἀπὸ τὸν ἀδελφὸν του· ἀκό²⁸ μη τοῦ δίδει τὸ πρᾶμα ὅπου ἔχει ἀπὸ πίσω ἀπὸ τὴν κατοικία του· στὸν Ἀσώματο μιὰ²⁹ συκιά καὶ τὸ χωράφι στὸν Ταξιάρχη ὅλο· ἔνα κατάλυμα στὸ Λυδαῖο μετὰ³⁰ τὸ θάνατὸν του· τὸ πρᾶμα στὸν Ἀσώματο τὸ μισό· στὸν Καρώνα τὸ χωράφι τὸ μισό· στὸ³¹ Λυδαῖο σπίτι ἔνα.

Ἀκόμη δίνει ὁ ἄνωθεν Γιαννούλης τῆς κόρης του μιὰ μέρα ἀπὸ³² τὸ λιοτρίβι μὲ μιὰ κρέμαση καὶ σκολαρίκια ἀσημίτικα ζευγάρι ἔνα.³³ Τάξει δὲ καὶ ὁ μέλλων στεφανωθῆ τῆς νύφης ρ(ιά)λ(ια) 15. Ἀκόμη ξεκαθαρί³⁴ ζουμε καὶ τοῦτο ἀν τύχη θάνατος εἰς τὸ μέσος ἀπὸ τοὺς δυὸ τους ντίχως³⁵ κληρονόμους, ὅπου ὁ Θεός νὰ μὴ τὸ δώσῃ, νὰ παίρνῃ ὁ γαμπρός τὸ κρεβά³⁶ τοστρώσι καὶ ἡ νύφη τὴν πρό γάμου δωρεά καὶ τὰ ἐπίλουπα νὰ³⁷ στρέφουνται εἰς τὶς προθύμους. Καὶ διὰ τὸ ἀληθὲς ἔγινε τὸ παρὸν, ὑπὸ³⁸ γράφοντας καὶ μάρτυρες.

³⁹ Λινάρδος Μπίστης μαρτυρῶ.

⁴⁰ Σταματέλος Μπίστης μαρτυρῶ.

Σχόλια

Εἴδαμε εὐθύς προηγουμένως τὸ προικοσύμφωνο τοῦ Δημήτρη Ἀντ. Χαζάπη ποὺ κανόνιζε τὸ γάμο του μὲ τὴ Μαρία κόρη Γιάκουμου Σύμπουρα τὸ 1741. Κατὰ συγχυρία διασώθηκε καὶ δεύτερο προικοσύμφωνο τοῦ ἴδιου Δημήτρη, χρονολογημένο τρία χρόνια ἀργότερα, ποὺ τὴ φορὰ αὐτῆ προικίζεται γιὰ νὰ ἔλθει σὲ γάμο μὲ τὴν Ἀσημίνα κόρη Γιαννούλη Βροντίση. Φαίνεται, λοιπόν, ὅτι ὁ γάμος μὲ τὴ Μαρία ναυάγησε τὴν τελευταία στιγμὴ καὶ τελικῶς δέν ἔγινε. Ἀλλιώς δέν ἔξηγείται ἡ νέα προικοδότηση ἀπὸ τοὺς γονεῖς του. Ἐάν εἶχε γίνει ὁ γάμος καὶ μεσολαβοῦσε ὁ θάνατος τῆς Μαρίας, τότε δέν θὰ χρειαζόταν νέα προικοδότηση ἀπὸ τοὺς γονεῖς ἀφοῦ ἡ περιουσία εἶχε γῆδη μεταβιβασθεῖ στὸν Δημήτρη ποὺ θά ἤταν σὲ χηρεία. Ἔτσι ἔνα μόνο γάμο τοῦ Δημήτρη Χαζάπη πρέπει νὰ φαντασθοῦμε καὶ ἀσφαλῶς τὸ πρώτο προικοσύμφωνο ἔμεινε ἄκυρο.

Τὰ προικιζόμενα ἀκίνητα βρίσκονται σὲ περιοχὲς τῶν Στενιῶν ὅπως ἀκόμη καὶ στὸν Ἀρχόντα, στὴν Καψορράχη τοῦ Ἀχλα καὶ στὴν Καρώνα. Ὁ Ταξιάρχης ποὺ ἀναφέρεται εἶναι πιθανότατα τὸ παρεκκλήσι τῆς Παναγίας πολὺ κοντά στὸν Ἀσώματο καὶ στὸ Λυδαῖο ὅπου ἐπίσης ὑπάρχουν χωράφια.

’Αξιοπαρατήρηση είναι ή μεταβίβαση, μιάς ήμέρας όπό τό λιοτρίβι μέ
μιά χρέμαση που είχε προφανώς στήν κατοχή του ό πατέρας της νύφης.
Τότε τά λιοτρίβια της Ἀνδρου ἦταν πρωτόγονα και ὑπαίθρια· κατὰ τὸν
19ο αἰῶνα ἐξελίχθηκαν σὲ βίδες, ξύλινες βέβαια στήν ἀρχή.

ΠΡΟΙΚΟΣΥΜΦΩΝΟ ΓΙΩΡΓΗ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΑΒΙΟΥ ΚΑΙ ΦΡΑΖΕΣΚΑΣ
ΙΩΑΝΝΟΥ ΜΠΑΣΤΑΡΔΟΥ

21 Ιουνίου, 1746

Άρ. 12. Δίφυλλο 0.305×0.21 μ. σε καλή διατήρηση. Στή σ. 4: Πρικοσιφή|νο του γιοργη | τάβην.

Εἰς δόξα Χριστοῦ ἀμήν. 1746, ἐν μηνὶ Ιουνίου 21. Τῆς ὑπεραγίας ἐνδόξου καὶ ἀειπαρθένου Ιωάννης Μπαστάρδος μαζὶ μὲ τὴν γυναίκα του τὴν Μαρία καὶ ἀπὸ τ' ἄλλο μέρος ὁ Ιωάννης Τάβιος μαζὶ μὲ τὴν γυναίκα του τὴν Αντριάνα, |⁷ νὰ λάβῃ ὁ οὐίος του ἀνωθεν Ιωάννη ὀνόματι Γιωργῆς τὴν θυγατέρα του |⁸ ἀνωθεν Ιωάννη Μπαστάρδου ὀνόματι Φραζέσκα διὰ γυναίκα του νόμιμη εὐλογητική, καθὼς ὅρίζου οἱ θεῖοι καὶ ιεροὶ νόμοι του Χριστοῦ ἐκκλησίας. Πρώτο μὲν καὶ ἀρχὴ τάξει ὁ ἀνωθεν Ιωάννης μαζὶ μὲ τὴν γυναικα του τὴν Μαρία τῆς θυγατέρας του εὐχὴ του Χριστοῦ καὶ τῆς Παναγίας καὶ τὴν ἐδικὴ τους. Ἐπειτα τῆς δίδου διὰ χάρις προικίου |¹³ τὸ πρᾶμα ὃπου ἔχει εἰς τὴν κατοικία τους, ὡς καθὼς τὸ συνόρεψα οἱ δύο συμπέθεροι· τὸ χωράφι στὸν Ἀρκόντα τὸ κάτω. Μπόλιες ἔξε, οἱ τρεῖς σκολιανὲς· γιουρντί λότρινο ἔνα· μπούστους μπροκάδους δύο καὶ βελούδο δύο ἔνα, δύοι τρεῖς, μὲ τὰ στομαχικά τωνε· σκορσά |¹⁷ δες τρεῖς καὶ... ροκιδες δύο· πουκάμισα τέσσερα· ροζόκαρσες ζευγάρι ἔνα καὶ ἀσπρες |¹⁸ ζευγάρια δύο· γόβες ζευγάρια δύο· σκολαρίκια ἀσπριτικα |¹⁹ ζευγάρι ἔνα· μισοπουκάμισα δύο· ταβλομάντηλο ἔνα καὶ πε |²⁰ σοπούλες πέντε· στρῶμα ἀδειο ἔνα· σεντόνια δύο· πάπλωμα ἔνα· |²¹ μαξελάρι ἔνα καὶ προσιφα<λά>δες δύο· κουρτίνα μία· χάλι |²² κωμα ἔνα· τηγάνι ἔνα· κασσέλα μία· πιθάρι ἔνα καὶ κουβου |²³ τα ἔνα· δαμάλι φηλυκό χρονιάρικο ἔνα· γίδα μία· καὶ τὴν ἐπι |²⁴ λοιπη συρμή του σπιτιού. Ἀκόμη τῆς δίδει ριάλια τριάντα νὰ κάμη σπι |²⁵ τι.

Τάξει δὲ καὶ ἀπὸ τ' ἄλλο μέρος ὁ ἀνωθεν Ιωάννης μαζὶ μὲ τὴν |²⁶ γυναίκα του τὴν Αντριάνα του οὐίο τους πρώτο τὴν εὐχὴ τους. Ἐπειτα του |²⁷ δίδου διὰ χάρις προικίου τὸ περιβόλι εἰς τὸ Πετραλώνι δύο, ξέχως μι |²⁸ λεμονιά ὅπου κρατίζει· τὸ σπίτι ὃπου ἔχει στὴν κατοικία του μὲ

τὴν²⁹ ν αὐλὴ του και μὲ τά σκάμνα ὀμπροστὰ στὸ σπίτι· τὸ χωράφι στὸν Ἀρ³⁰ κόντα ἀκόμη τὸ χωράφι στὴ Ράχη ὅλο· τὸ περιβόλι τῆς μάννας του,³¹ μὲ τοῦτο νὰ τὸ τρώγου οἱ γονιοί του και ἀποθανόντας ἡ μάννα του ἡ ὁ³² κύρης του νὰ παιρνῃ τὸ μισὸ και μετὰ τὸ θάνατο τῶν δυονώ νά³³ εἶναι ὅλο ἐδικὸ του, μὲ τοῦτο νὰ κάνῃ τὶς ἔξοδες τῆς θανῆς των.³⁴ Ἐ³⁵ λάδα μισή· γίδα μία και πρόβατο ἔνα· και εἰ τι ἄλλο τοῦ εὐ³⁶ ρεθῆ μετὰ τὸ θάνατὸ τους νά εἶναι ὅλα ἐδικά του. Τάζει δὲ και ὁ μέλλων στεφανωθῆ τῆς νύφης ριάλι³⁷ <α> δεκαπέντε. Ἀκόμη ξε³⁸ θαρίζομε και τοῦτο, ἀν τύχη θάνατος εἰς τὸ μέσος ἀπὸ τους δυὸ τους ντίχως κληρονόμους, ὅπου ὁ Θεὸς νὰ μὴ τὸ κάμη, νὰ παιρνῃ ὁ γαμπρὸς τὸ κρε³⁹ βατοστρώσι και ἡ νύφη τὴν πρό γάμου δωρεὰ και τὰ ἐπίλοιπα νά⁴⁰ στρέφουνται εἰς τὶς προθύμους. Και διὰ βεβαίωσι τῆς ἀληθείας ἔγινε⁴¹ τὸ παρὸν, ὑπογράφοντας και μάρτυρες.

⁴² Ἀντώνης Παλαιοκρασᾶς μαρτυρῶ.

⁴³ Γεωργάκης Πουλίος μαρτυρῶ.

⁴⁴ Σταματέλος Μπίστης μαρτυρῶ.

Σχόλια

Τὸ ἐπώνυμο Τάβιος εἶναι παλαιὸ και χαρακτηριστικὸ στενιώτικο ποὺ σήμερα πιὰ εἶναι τελείως ξεχασμένο. "Ηδη στὴν καταγραφὴ του 1670 τρεῖς οἰκογένειες Τάβιου κατοικοῦν στὶς Στενιές. Σὲ ἄλλη καταγραφὴ του 1783 μόνο ὁ Γεώργης Τάβιος ζεῖ στὴν ἐνορία του Ἀγίου Γεωργίου¹ και τὸ Κτηματολόγιο τῆς Ἀνδρου (περίπου 1815) ἀναγράφει τὴν Ἀντρί-άνα Γεώργη Τάβιου (ἀρ. 1087), κόρη του ἴσως. "Ενα ἄλλο προικοσύμφωνο του 1740 μιλεῖ γιὰ περιοχὴ στῶν Ταβιαίων στὴν Πέρα Μεριὰ (Πέρα Μπάντα)². Πρόκειται ἴσως γιὰ συνοικία ὅπου ἐπικρατοῦσε τὸ ἐπώνυμο. Φαίνεται ὅτι κατὰ τὸν 18ο αιῶνα οι Τάβιοι στὶς Στενιές προσέλαβαν ἄλλο ἐπώνυμο.

Μέχρι τὴν Ἐπανάσταση συναντοῦμε στὶς Στενιές οἰκογένεια μὲ τὸ κακόγχο ὄνομα Μπαστάρδος. "Έχομε ὅμως και τὸ προικοσύμφωνο ἄλλης κόρης του Ἰωάννου Μπαστάρδου κατὰ τὸ 1735³. Ἀργότερα ἡ οἰκογένεια προσέλαβε τὸ ἐπώνυμο Χαρχαρός. Στὸ Κτηματολόγιο ἀναγράφεται ὁ Γιάννης Χαρχαρὸς Μπαστάρδος (ἀρ. 1098) και σὲ ἔγγραφο του 1764⁴, ὅπως και ἀλλοῦ, μνεία γίνεται κάποιας Χαρχαρῆς.

1. Χφ. Καΐρειου Βιβλιοθήκης 11, φ. 111α.

2. Καΐρειος Βιβλιοθήκη, φάκ. 552, ἀρ. 6, Πρβλ. και ἀρ. 9.

3. Αὐτόθι, ἀρ. 4.

4. Πολέμη, «Διαθῆκες ἀπὸ τὶς Στενιές», σ. 99.

Τὰ ἀκίνητα ποὺ προικίζονται βρίσκονται στὸν Ἀρχόντα, στὸ Ηεπραλώνι (προφανῶς στὴ θέση τῆς λεγομένης Παλιοκαλησιᾶς στ' Ἀπατούρια) καὶ στὴ Ράχη, δηλαδὴ στὸ Βουνὸ ἀπέναντι στὸ χωριὸ. Ἡ νύφη παίρνει ἀκόμη καὶ 30 ριάλια γιὰ νὰ κάμει σπίτι. Τὸ ποσὸν εἶναι μόλις τὸ διπλάσιο τῆς προγχαμιαίας δωρεᾶς. Ἄλλα τὰ κοινὰ σπίτια τῆς ἐποχῆς ἔκεινης δὲν ἦταν μεγαλύτερα ἀπὸ δύο μικροδωμάτια.

6

ΠΡΟΙΚΟΣΥΜΦΩΝΟ ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΓΙΑΝΝΟΥΛΗ ΓΙΑΛΟΥΡΗ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΝΤΡΙΑΝΑΣ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΣΥΜΠΟΥΡΑ

16 Ἀπριλίου, 1749

Ἄρ. 14. Δίφυλλο 0.215×0.165 μ. σὲ μέτρια διατήρηση. Στὴ σ. 4: Πρικοσίφηνο | του δημήτρη γιαλούρη.

Εἰς δόξα Χριστοῦ ἀμήν. 1749, ἐν μηνὶ Ἀπριλίου 16. Τῆς ὑπεραγίας ἐν²δόξου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, τοῦ ἀγίου ἐνδόξου μεγαλο³μάρτυρος Προκοπίου καὶ πάντων τῶν ἀγίων, ἀμήν, ἀπὸ τὰ |⁴όποια κάθε καλὸ κινάται.

Τὴν σήμερο συφωνοῦσι τὰ δύο |⁵ποκάτωθεν μέρη τοῦ ποιήσει συνοικέσιο, ἀπὸ τὸ ἔνα μέρος |⁶ο Νικολὸς Σύμπουρας μαζὶ μὲ τὴν γυναίκα του τὴν Ζάννα |⁷ καὶ ἀπὸ τ' ἄλλο μέρος ὁ Γιαννούλης Γιαλούρης, νὰ λάβῃ ὁ υἱὸς |⁸ τοῦ ἄνωθεν Γιαλούρη ὄνόματι Δημήτριος τὴν κόρη |⁹ τοῦ ἄνωθεν Νικολοῦ ὄνόματι Ἀντριάνα διὰ γυναίκα |¹⁰ του νόμιμη εὐλογητική, ὡς καθὼς ὅρίζου οἱ θεῖοι καὶ |¹¹ ἵεροι νόμοι τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας. Ἐν πρώτῳ μὲν καὶ ἀρχῇ |¹² τάζει ὁ ἄνωθεν Νικολὸς μαζὶ μὲ τὴν γυναίκα του τῆς κόρης |¹³ τὴν εὐχὴν τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Παναγίας καὶ τὴν ἐδικὴν τους. |¹⁴ Ἐπειτα τῆς δίδου διὰ χάρις προικίου τὰ σπίτια ὅπου |¹⁵ ἔχου τὸ ἄνω καὶ δύο κατώγια, δῆλα ὡς εὐρίσκουνται, μὲ τοῦτο |¹⁶ νὰ κάθεται ὁ ἄνωθεν Σύμπουρονικολὸς μὲ τὴν γυναίκα του στὸ |¹⁷ κατώγιο καὶ τὸ μέσο σπίτι, νὰ κάθουνται εἰς ὅλη τους τὴν ζωὴν καὶ με |¹⁸ τὰ τὸ θάνατὸ τους τῶνε δυονάν τὰ δίνου τοῦ δεσπότη πέν |¹⁹ τε ριάλι<α> καὶ νὰ τὰ παίρουν· ἀκόμη τῆς δίδει ἔνα σπιτότο |²⁰ πο ἀπὸ πίσω ἀπὸ τὴν ἄνωθεν κατοικία· ἀκόμη τῆς |²¹ δίδου τὸ πράμα εἰς τὴν αὐτὴν κατοικία, ὡς καθὼς τὸ |²² ἐσυνόρεψα οἱ δύο συμπέθεροι, μὲ τοῦτο κρατίζου δύο |²³ αἵμασές ἀπὸ τὸ ἄνωθεν πρᾶμα νὰ τὸ τρώγου ἔως τὴν ζω |²⁴ τὴν ζωὴν τους καὶ οἱ δύο καὶ μετὰ τὸ θάνατο τῶνε δυονάν νὰ είναι |²⁵ καὶ αὐτὸ ἐδικὸ τους· ἀκόμα τῆς δίδου τὸ χωράφι στὸν Πλά |²⁶ τανο ὅλο. Μπόλιες ἐφτά· γελέκι· λότρινο ἔνα· μπούστους |²⁷ δύο, ὁ ἔνας βελούδος καὶ <ό> ἄλλος μπροκάδος· στομαχικὰ τρία, τὸ |²⁸ ἔνα μπροκάδο καὶ τὰ δύο χατάι· σκορσάδες δύο· πουκάμισα |²⁹ τρία· νυχτικὰ δύο· κάρσες ζευγάρια δύο, τὸ ἔνα ζευγάρι ρο |³⁰ ζες καὶ τὸ ἄλλο λινές· γόβες ζευγάρια δύο μπροκάδες καὶ |³¹ βελούδες· σκολαρίκια ἀστημίτικα ζευγάρι ἔνα· μπροστοποδι |³² ἔς δύο· ταβλομάντηλο ἔνα· πεσοπούλες δέκα· στρώμα ἄδειο ἔνα· |³³ πάπλωμα ἔνα· σεντόνια ζευγάρι ἔνα· μαξελάρια δύο· κουρ |³⁴ τίνα μία· δαμαλίδα μία· γκέγκε-

ρε ἔνα· τηγάνι ἔνα· σιδερω^{|35} στιὰ μία· κασσέλα μία· βαρέλι ἔνα· πιθάρι
ἔνα· καὶ τὴν ἐ^{|36} πίλοιπη συρμή τοῦ σπιτιοῦ.

Τάξει δὲ καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ὁ Γιαλούρης τοῦ ^{|37} υἱοῦ του πρώτο
τὴν εὐχή του. Ἐπειτα τοῦ δίδει διὰ χάρις προικίου τὸ πε^{|38} ριβόλι ὅπου
ἔχει ἀγορά ἀπὸ τὸν κύρη του ὅλο ἔχως τὴν ἀπάνω αίμα^{|39} σὰ νὰ τὴν
τρώγῃ εἰς τὴν ζωὴ του καὶ μετὰ τὸ θάνατὸ του νὰ είναι καὶ αὐτὸ^{|40} ἐ-
δικὸ του· στὸν Πλάτανο τὸ χωράφι ὅλο. Βούδι ἔνα· γίδα μία· ^{|41} πιθάρια
δύο· κούβουτα ἔνα· καὶ τὰ σιδερικὰ τῆς γεργοσύνης. Τα^{|42} ζει δὲ καὶ ὁ
μέλλων στεφανωθῆ τῆς νύφης τὴν πρὸ γάμου δωρεά ^{|43} ἀσιλάνια δεκα-
πέντε. Ἀκόμη ξεκαθαρίζομε καὶ αὐτό, ^{|44} ἀν τύχη θάνατος εἰς τὸ μέσος
ἀπὸ τοὺς δύο τους ντίχως κληρονόμους, ὃ^{|45} που ὁ Θεός νὰ μη τὸ κάμη,
νὰ παίρνῃ ὁ γαμπρός τὸ κρεβατοστρώσι^{|46} καὶ ἡ νύφη τὴν πρὸ γάμου
δωρεά καὶ τὰ ἐπίλοιπα νὰ στρέφουνται ^{|47} εἰς τὶς προθύμους. Καὶ διὰ
βεβαίωσι τῆς ἀληθείας ἔγινε τὸ παρὸν ^{|48} ὑπογράφοντας καὶ μάρτυρες.

^{|49} παπᾶ Λεονάρδος Πολέμης μαρτυρῶ.

^{|50} Ἀντώνης Παλαιοκρατᾶς μαρτυρῶ.

^{|51} Σταματέλος Μπίστης μαρτυρῶ.

Σχόλια

Καὶ ἄλλο προικοσύμφωνο χαρακτηριστικῶς στενιώτικο. Τὰ ἀκίνητα
ποὺ παραχωροῦνται βρίσκοταν μέσα στὸ χωριὸ ὅπως καὶ στὴν περιοχὴ
τοῦ Πλατάνου. Ἡ παραγγελία τοῦ Συμποιρονικολοῦ νὰ δώσει τὸ ζεῦγος
5 ριάλια στὸν δεσπότη γιὰ νὰ πάρει τὸ σπίτι ποὺ εἶχε κρατήσει γερο-
ντομοίρι είναι κάτι ποὺ δὲν τὴν βλέπομε συχνὰ σὲ προικοσύμφωνα. Ἔδω
ὅ λόγος είναι γιὰ τὸν δεσπότη τῆς Ἀνδρου ποὺ τότε ἦταν ἀρχιεπίσκοπος
καὶ μόλις εἶχεν ἐκλεγεῖ ὁ Φιλόθεος¹.

1. Πρβλ. Δ.Π. Παπαχάλη, «Ἀναγραφὴ χρονολογικὴ τῶν ἀπὸ Χριστοῦ ἀρχιερατευσάντων
ἐν τῇ νήσῳ Ἀνδρῷ» Θεολογία, 5 (1927), σ. 159.

ΠΡΟΪΚΟΣΥΓΜΦΩΝΟ ΜΙΧΑΛΗ ΔΗΜΗΤΡΗ ΝΤΟΥΠΛΗ ΚΑΙ ΑΝΤΡΙΑΝΑΣ
ΑΝΤΡΙΑ ΧΑΖΑΝΗ

20 Αύγουστου, 1749

’Αρ. 15. Δίφυλλο 0.215×0.195 μ. σε πολὺ καλή διατήρηση. Στὴ σ. 4:
Πρικοσίφηνο | του μιχάλη ντούπλη(δίς).

*Εἰς δόξα Χριστοῦ ἀμήν. 1749, ἐν μηνὶ Ἀγούστου 20. Τῆς ὑπεραγίας
ἐνδόξου καὶ ἀ²ειπαρθένου Μαρίας, τοῦ ἀγίου ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος
Προκοπίου |³ καὶ πάντων τῶν ἀγίων, ἀμήν, ἀπὸ τὰ ὅποια κάθε καλὸ
νάται.*

|⁴ Τὴν σήμερο συφωνοῦσι τὰ δύο ὑποκάτωθεν μέρη τοῦ ποιήσου συνοι-
κέσιο, |⁵ ἀπὸ τὸ ἔνα μέρος ὁ Ἀντριάς Χαζάπης μαζὶ μὲ τὴν γυναίκα του
τὴν Μαρία |⁶ καὶ ἀπὸ τ' ἄλλο μέρος ὁ Δημήτρης Ντούπλη, νὰ λάβῃ ὁ
υἱὸς τοῦ ἄνωθεν Δημήτρη |⁷ ὄνόματι Μιχάλης τὴν θυγατέρα τοῦ ἄνωθεν
Ἀντριά ὄνόματι Ἀντριά⁸ νὰ διὰ γυναίκα του νόμιμη εὐλογητική, ὡς κα-
θώς ὅρίζου οἱ θεῖοι καὶ |⁹ ἴεροι νόμοι τοῦ Χριστοῦ ἐκολησίας. Πρώτο μὲν
καὶ ἀρχὴ τάξει ὁ ἄνωθεν Ἀντριάς |¹⁰ μαζὶ μὲ τὴν γυναίκα του τὴν Μα-
ρία τῆς θυγατέρας της τὴν εὐχὴ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Πα |¹¹ ναγίας καὶ
τὴν ἐδική τους. Ἐπειτα τῆς δίδου διὰ χάρις προικίου τὰ σπίτια ὅ |¹² που
ἔχει ἀγορά ἀπὸ Μιχάλη Γκλαβά, σπίτια τρία, μὲ τοῦτο νὰ κάθεται ὁ
ἄνωθεν |¹³ Ἀντριάς μὲ τὴν γυναίκα του εἰς τὸ ἔνα ἔως ποτε ζοῦ καὶ
μετὰ τὸ θάνατὸ τους νὰ είναι |¹⁴ καὶ αὐτὸ ἐδικό τους, καὶ τὰ φύλα ὅπου
είναι ἐμπροστὰ εἰς τὴν κατοικία τῷ |¹⁵ ἄνωθεν σπιτιῶ ὅλα, μὲ τοῦτο νὰ
τρώ<γου> τὰ μισά εἰς τὴ ζωὴ τους καὶ μετὰ τὸ θάνατο |¹⁶ τῶνε δυονώ
νὰ είναι καὶ αὐτὰ ἐδικά τους· ἀκόμη τῆς δίδου τὸ περιβόλι ὅ |¹⁷ που ᔭχει
ἡ ἄνωθεν Μαρία ἀπὸ τὴ μάννα τῆς τὸ μισὸ καὶ ἀπὸ τ' ἄλλο μισὸ ὅπου
κρατι |¹⁸ ζου νὰ γίνεται τρία μερδικὰ καὶ ἀπὸ τὰ τρία μερδικὰ δίδει ἀ-
κόμη τὰ |¹⁹ δύο, εἰ μὲν καὶ κάμη ἡ ἄνωθεν Μαρία ἄλλο παιδὶ φηλυκὸ
νὰ κρατίζῃ |²⁰ ἀπὸ τὰ τρία μερδικὰ τὰ δύο· ἀκόμη τῆς δίδου τὸ χωράφι
στὸν Πλάτανο ὅλο· στὸ |²¹ Ἀρκόντα τὸ χωράφι ὅλο. Μπόλιες ὄχτώ, οἱ
τέσσερεις σκολιανές· μπούστους τρεῖς, μπροκά |²² δο καὶ ἀλταμπάσο καὶ
βελούδο· στομαχικὰ τέσσερα· πουκάμισα τέ |²³ σσερα· νυχτικὰ τρία· σκορ-
σάδες τρεῖς· χυρσόκαρσες ζευγάρι ἔνα καὶ λινές |²⁴ ζευγάρι ἔνα· γόβες
ζευγάρια δύο, μπροκάδες καὶ βελούδες· σκολαρίκια ἀσημί |²⁵ τικα ζευγάρι
ἔνα· ταβλομάντηλο ἔνα· πεσοπούλες δεκαπέντε· στρώμα |²⁶ ἔνα ἄδειο·
σεντόνια ζευγάρια δύο· μαξελάρια δύο· πάπλωμα ἔνα· κασσέλα |²⁷ μία·

πιθάρια τρία· γκέγκερε ἔνα· τηγάνι ἔνα· σιδερωστιὰ μία· ἀελάδα |²⁸ μία· καὶ τὴν ἐπίλοιπη συρμῇ τοῦ σπιτιοῦ.

Τάζει δὲ καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ὁ Πιστεδὴ^{|29} μήτρης τοῦ νίου του πρῶτο τὴν εὐχὴν του. Ἐπειτα τοῦ δίδου διὰ χάρις προκίου^{|30} τὸ περιβόλι ὅπου ἔχει ἀγορὰ ἀπὸ τὸν Ἀγ. Τάφο ὅλο· ἀκόμη τοῦ δίδει μία μεζαρό^{|31} λα νερὸ ἀπὸ τὸ ἄλλο περιβόλι· ἀκόμη τοῦ δίδει μία λεμονιὰ ἀπὸ τῆς^{|32} μάννας του· ἀκόμη τοῦ δίδει τὸ μισὸ πρᾶμα ὅπου ἔχει ἀγορὰ ἀπὸ τὴν Κατερί^{|33} να τοῦ Τρίχη μετὰ τὸ θάνατὸ του· στὸν Ἀρκόντα τὸ χωράφι τῆς μάννας του ὅλο. |³⁴ Δαμαλίδα μισῆ· γίδες τέσσερεις· κασσέλα μία· βουσὶ ἔνα καὶ ζάρα μία, ἔτε^{|35} ρο πιθάρι ἔνα· βαριὰ μία· πικούνι ἔνα καὶ πάλι ἔνα· χάλκωμα ἔνα· |³⁶ γκέγκερε ἔνα· σαχάνια πέντε· στρώμα ἔνα· καὶ τὴν ἐπίλοιπη συρμῇ τῆς γεργο|³⁷ σύνης· καὶ καρπέτα μία. Τάζει δὲ καὶ ὁ μέλλων στεφανωθῆ τῆς νύφης ἀσιλ^{|38} ἀνικ τριάντα. Ἀκόμα ξεκαθαρίζομε καὶ τοῦτο, ἂν τύχῃ θάνατος εἰς τὸ^{|39} μέσος ἀπὸ τὶς δυό τους ντίχως κληρονόμους, ὅπου ὁ Θεὸς νὰ μὴ τὸ κάμη, νὰ παίρ^{|40} νη ὁ γαμπρὸς τὸ κρεβατοστρώσι καὶ ἡ νύφη τὴν πρὸ γάμου δωρεά καὶ^{|41} τὰ ἐπίλοιπα νὰ στρέφουνται εἰς τὶς προθύμους. Καὶ διὰ βεβαίωσι τῆς^{|42} ἀληθείας ἔγινε τὸ παρόν, ὑπογράφου καὶ μάρτυρες.

⁴³ Δημήτρης Γιαλούρης μαρτυρῶ.

⁴⁴ Σταματέλος Λεονάρδου Μπίστη μαρτυρῶ.

⁴⁵ Σταματέλος Μπίστης μαρτυρῶ.

⁴⁶ Μιχάλης Τούμπλης στέργω.

Σχόλια

‘Απὸ στοιχεῖα ποὺ ἔχομε γιὰ τὸν 18ο αἰώνα, τὸ ἐπώνυμο Χαζάπης εἶναι τὸ πιὸ διαδεδομένο στὶς Στενιές. Τὸ ἐπώνυμο Ντούμπλης ἦταν καὶ αὐτὸ στενιώτικο, ἔξαφανίζεται ὅμως λίγα χρόνια μετὰ τὴν Ἐπανάσταση. ‘Γπάρχει καὶ ὀνομασία ἐνὸς ἀμπελιοῦ στὸ Διαφοράχανι τοῦ Ντούμπλη, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ ἔχει σχεδὸν λησμονηθεῖ¹. ‘Ο πατέρας τοῦ γαμπροῦ ἦταν γνωστὸς ὡς Πιστεδημήτρης.

‘Ας σημειωθεῖ ὅτι τὰ δύο ἐπώνυμα ποὺ ἀναφέρονται στὸ κείμενο Γκλαβᾶς καὶ Τρίχης μετατράπηκαν ἀργότερα σὲ Μάνεστης καὶ Φαλαγγᾶς. Αύτὴ ἡ ἀντικυτάσταση τοῦ ἐπωνύμου, ἡ μᾶλλον ἡ πολὺ συχνὴ ἐναλλαγὴ ἐπωνύμου καὶ παρωνυμίου, γιατὶ περὶ αὐτοῦ πρόκειται, εἶναι κάτι πο-

1. Γιὰ τὸ ὄνομα βλ. Δ.Ι. Ηολέμη, «Μερικὰ ἀνδριώτικα ἐπώνυμα ἥπο ὀνομασίες νομισμάτων», ‘Ονόματα..

λὺ συνηθισμένο στὴν "Ανδρο μέχρι τὸν 19ο αἰώνα. Ἐτσι παρατηρεῖται μιὰ φαινομενικὴ ἔξαφάνιση ὄνομάτων ποὺ ἦταν κάποτε κοινότατα καὶ γιὰ κάποιο λόγο οἱ κάτοχοι τους τὰ ἀντικατέστησαν μὲ ἄλλα ποὺ ἦταν παρατσούλια. Φυσικὰ δὲν πρέπει νὰ ξεχνοῦμε, ὅτι τὶς περισσότερες φορές δὲν ὑπάρχει διάκριση μεταξύ ἐπωνύμου καὶ παρωνυμίου.

"Ἐνα ἀπὸ τὰ περιβόλια ποὺ προικίζονται προέρχεται ἀπὸ ἀγορὰ ποὺ ἔγινε ἀπὸ τὸν Πανάγιο Τάφο. Ὁπως σὲ ὅλα τὰ μέρη τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἔτσι καὶ στὴν "Ανδρο ὑπήρχαν κτήματα, καὶ σπίτια κάποτε¹, ὅπως ἀκόμη καὶ ἡ ἐνοριακὴ ἐκκλησία τῆς Ἀγίας Τσουρᾶς (Παλατιανή) στὴ Χώρα ποὺ ἀνήκαν στὸ Πατριαρχεῖο Ἰερσολύμων².

1. "Ἄς θυμηθοῦμε ὅτι καὶ τὸ σπίτι τοῦ Θεοφίλου Καΐρη στὴ Χώρα ἀνήκε μέχρι τὸ 1955 περίπου στὸν Πανάγιο Τάφο· τὸ εἶχε ἀφήσει μὲ διαθήκη πρὶν τὸν Πόλεμο ὁ γιατρὸς Βρατσάνος.
2. Δ.Π. Πασχάλη, «Τὸ Σινᾶ καὶ ὁ Πανάγιος Τάφος ἐν "Ανδρῷ κατὰ τοὺς παρελθόντας αἰώνας», *Νέα Σιών*, 57 (1962), σ. 207-22 καὶ 340-50.

**ΠΡΟΙΚΟΣΥΜΦΩΝΟ ΔΗΜΗΤΡΗ ΠΙΟΤΕ ΓΚΙΚΑ ΚΥΡΤΑΤΑ ΚΑΙ ΜΑΡΙΑΣ
ΠΙΟΤΕ ΔΗΜΗΤΡΗ ΚΟΗ**

1 Σεμπτεμβρίου, 1751

’Αρ. 17. Δίφυλλο 0.28×0.195 μ. σὲ καλή διατήρηση. Στὴ σ. 4: Πρικοσι-
φίνο | του δημιτρι κηρ|τατα.

*Εἰς δόξα Χριστοῦ ἀμήν. 1751, ἐν μηνὶ Σετεμβρίου 1. Τῆς ὑπεραγίας
ἐνδόξου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, τοῦ ἀγίου ἐνδόξου μεγαλο|³μάρτυρος
Προκοπίου καὶ πάντων τῶν ἀγίων, ἀμήν, ἀπὸ |⁴τά όποια κάθε καλὸ κι-
νάται.*

|⁵ Τὴν σήμερο συφωνοῦσι τὰ δύο ὑποκάτωθεν μέρη τοῦ ποιήσου |⁶ συ-
νοικέσιο, ἀπὸ τὸ ἔνα μέρος ἡ Ἐρήνη γυνὴ ποτὲ |⁷ Δημήτρη Κόη καὶ ἀπὸ
τ’ ἄλλο μέρος ἡ Ἀννέζα γυνὴ ποτὲ |⁸ Γκίκα Κυρτάτα, νὰ λάβῃ ὁ υἱὸς
τῆς ἀνωθεν Ἀννέζας ὄνο|⁹ματι Δημήτρης τὴ θυγατέρα τῆς ἀνωθεν Ἐ-
ρήνης ὅ|¹⁰νόματι Μαρία διὰ γυναικα του νόμιμη εὐλογη|¹¹τικὴ ὡς καθὼς
ὄριζου οἱ θεῖοι καὶ ἵεροι νόμοι τοῦ Χριστοῦ ἐκκλη|¹²σίας. Πρώτο μὲν καὶ
ἀρχὴ τάζει ἡ ἀνωθεν Ἐρήνη τῆς θυ|¹³γατέρας της τὴν εὐχὴ τοῦ Χρι-
στοῦ καὶ τῆς Παναγίας καὶ τῇ|¹⁴ν ἐδικὴ της. Ἐπειτα τῆς δίδει διὰ χάρι
προικίου τὰ σπί|¹⁵τια εἰς τὴν κατοικία της, ἀνώγεια δύο καὶ κατών
δύο, μὲ |¹⁶ τοῦτο κρατίζει τὸ ἔνα κατώγι τὸ ἔξω εἰς τὴ ζωὴ της καὶ
μετὰ |¹⁷ τὸ θάνατό της νὰ εῖναι καὶ αὐτὸ τῆς κόρης της, καὶ τὸ φούρνο
|¹⁸ καὶ τὸ πράμα ὃπου ἔχει εἰς τὴν αὐτὴ κατοικία, ὅλο ὅσο ἔχει |¹⁹ στὴν
ἔξουσία της, ξέχως ἔνα σκάμινο ὃπου κρατίζει καὶ |²⁰ μετὰ τὸ θάνατὸ
της νὰ δίνῃ πέντε ριάλι στὸν Ἀγιο Γιώργιο |²¹ νὰ παίρνῃ τὸ σκάμινο·
ἄκομα τῆς δίδει ἔνα χωράφι |²² στὶς Χαράδες ὅλο· ἄκομα τῆς δίδει τὸ
χωράφι ὃπου ἔχει στὰ Προ|²³βάτου στὸν Ἀγιο Δημήτρη, μὲ τοῦτο νὰ
δίνῃ ὁ ἀνωθεν γαμπρός |²⁴ τῆς πεθεριᾶς του ριάλι δεκαπέντε διὰ τὸ ἀ-
νωθε χωράφι. |²⁵ Καὶ μπόλιες ὅκτω· μπούστους δύο, ὁ ἔνας ἀλταμπάσος
καὶ ὁ ἄλλος βε|²⁶λούδος· στομαχιὰ δύο, τὸ ἔνα μπροκάδο καὶ τὸ ἄλλο
βελοῦ|²⁷δο· πουκάμισα δύο· σκορσάδες δύο· κάρσες σκλέτες ζε|²⁸υγάρι
ἔνα, ἥγου<ν> σάγινες καὶ λινές ζευγάρι ἔνα· γόβες ζε|²⁹υγάρια δύο·
σκολαρίκια ἀσημίτικα ζευγάρι ἔνα· |³⁰καὶ νυχτικὰ δύο· μπροστοποδίες
δύο· καὶ δαμαλίδα μία |³¹ καὶ πρόβατα πέντε καὶ γίδα μία· καὶ χάλ-
κωμα ἔνα· κού|³²βουτα ἔνα· πιθάρια δύο· ταβλομάντηλο ἔνα· πεσοπούλες
9· |³³ στρώμα ἔνα· πάπλωμα ἔνα· σεντόνια δύο· προσκεφαλά |³⁴ δες δύο·
καὶ τὴν ἐπίλοιπη συρμὴ τοῦ σπιτιοῦ.

Τάξει δὲ καὶ ἀπὸ τ' ᾧ³⁵ λλο μέρος ἡ ὅπιστε Ἀννέζα τοῦ υἱοῦ τῆς πρῶτο τὴν εὐχή της. Ἐπειτα³⁶ τοῦ δίδει διὰ χάρις προικίου τὸ πρᾶμα ὃπου ἔχει στὸν Κόμιδο ὅλο³⁷ καὶ ἄν ισως καὶ σηκωθῆ ἄλλο παιδί νὰ τόνε διασείσῃ διὰ τὸ ἄνω πρᾶ³⁸ μα νὰ τοῦ δίδου ριάλι πενήντα ὅπου τὰ εἶχε τῆς μάννας του δοσμένα³⁹ καὶ νὰ μοιράζου τὸ πρᾶμα. Βούδι ἔνα καὶ γίδες τρεῖς καὶ ἀελάδι⁴⁰ μισάρικο ἔνα. Κούβουτα ἔνα καὶ πιθάρι ἔνα. Τάξει δὲ καὶ⁴¹ ὁ μέλλων στεφανωθῆ τῆς νύφης ριάλια τριάντα. Ἀκόμα ξεκαθαρί⁴² ζομε καὶ τούτο, ἄν τύχη θάνατος εἰς τὸ μέσος ἀπὸ τὶς δυο τους ντίχως⁴³ κληρονόμο, ὅπου ὁ Θεός νὰ μὴ τὸ κάμη, νὰ παίρνῃ ὁ γαμπρός⁴⁴ τὸ κρεβατοστρώσι καὶ ἡ νύφη τὴν πρὸ γάμου δωρεὰ καὶ τὸ ἐπί⁴⁵ λοιπα νὰ στρέφουνται εἰς τὶς προθύμους. Καὶ διὰ βεβαίωσι τῆς ἀλη⁴⁶ θείας ἔγινε τὸ παρὸν ὑπογράφοντας καὶ μάρτυρες.

⁴⁷ Ἀντώνης Παλαιο<κρα>σᾶς μαρτυρῶ.

⁴⁸ Δημήτρης Λογοθέτης μαρτυρῶ.

⁴⁹ Σταματέλος Μπίστης μαρτυρῶ.

Σχόλια

Ἄπὸ τὰ παλιὰ χρόνια ἔχουμε στὶς Στενιές, ὅπως καὶ σὲ ὅλα τὰ χωριὰ τοῦ τέως δήμου "Ανδρου, ἐγκαταστάσεις Ἀρβανιτῶν ἀπὸ τὴ βόρειο "Ανδρο καὶ τὸ παρὸν προικοσύμφωνο ἀναφέρεται σὲ συνοικέσιο μεταξύ τέτοιων οἰκογενειῶν. Κλάδοι τῆς οἰκογενείας Κυρτάτα ἀπὸ τὰ Ἀρνά ἔχουν κατὰ καιροὺς ἐγκατασταθεὶ στὶς Στενιές, ὁ λόγος ἐδῶ εἶναι γιὰ ἔναν ἀπὸ τοὺς παλαιοτέρους ποὺ διατηρεῖ καὶ τὸ ἀρβανίτικο βαπτιστικὸ Γκίκας. "Αλλωστε καὶ τὸ παρωνύμιο Κρίπας εἶναι ἀλβανικῆς ἀρχῆς (κριρε = ἀλάτι).

Καὶ ἡ οἰκογένεια Κόνη ἀπὸ τὰ Ἀρνὰ κατάγεται. Καὶ στὸ προικοσύμφωνο βλέπομε νὰ προικίζεται χωράφι στὴν περιοχὴ τοῦ Προβάτου ποὺ τότε δέν εἶχε ἀκόμη συγκροτηθεὶ σὲ χωρὶ. Κλάδοι τῆς οἰκογενείας Κόνη ζούσαν στὴ Χώρα καὶ στὶς Στενιές. Οἱ τελευταῖοι κατὰ τὰ χρόνια τῆς Ἐπαναστάσεως υἱοθέτησαν τὸ Κουτσούκος σὰν ἐπώνυμο. Τελείως ἀσχετῇ εἶναι ἡ εὔπορη ναυτικὴ οἰκογένεια Κουτσούκου ποὺ ζεῖ στὴ Χώρα κατὰ τὶς πρῶτες μετεπαναστατικὲς δεκαετίες καὶ φαίνεται, ὅτι εἶχε ἔλθει ἀπὸ τὰ Ψαρὰ κατὰ τὸ 1824.

Τὰ ἀκίνητα ποὺ δίδονται βρίσκονται μέσα στὸ χωριὸ ὅπως ἀκόμη στὶς Χαράδες καὶ στὸν Κόμιδο. Προβλέπεται ἐπὶ πλέον καὶ πληρωμὴ πρὸς τὸν "Αγιο Γεώργιο (προδήλως ἐνορία τῆς νύφης) ὅταν ἔνα σκάμνο περιέλθει στὸ ζεῦγος.

9

ΠΡΟΙΚΟΣΥΜΦΩΝΟ ΝΙΚΟΛΟΥ ΓΙΑΝΝΟΥΛΗ ΒΡΟΝΤΙΣΗ
ΚΑΙ ΟΡΣΑΣ ΑΞΩΤΗ

1753

Άρ. 20. Δίφυλλο 0.20×0.14 μ. σε καλή διατήρηση. Στή σ. 4: Πρικοστήφηνο | του νικολού βροτησι.

Εἰς δόξα Χριστοῦ ἀμήν. 1753. Τῆς ὑπεραγίας ἐνδόξου καὶ |² ἀειπαρθένου Μαρίας, τοῦ ἀγίου ἐνδόξου μεγαλο|³ μάρτυρος Προκοπίου καὶ πάντων τῶν ἀγίων, ἀμήν, ἀ|⁴πὸ τά ὅποια κάθε καλὸ κινάται.

Τὴν σήμερο |⁵ συφωνοῦσι τὰ δύο ὑποκάτωθε μέρη τοῦ ποιήσει |⁶ συνοικέσιο, ἀπὸ τὸ ἔνα μέρος ἡ Διαμάντη θυγά|⁷ τηρ Γιάκουμου Ἀξώτη, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ὁ Για|⁸ννούλης Βροντίσης νὰ λάβῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἄνωθεν Γιαννούλη |⁹ τὴν θυγατέρα τῆς ἄνωθεν Διαμάντης ὄνοματι |¹⁰ Ὁρσα διὰ γυναίκα του νόμιμη εὐλογητική, ὡς κα|¹¹θώς ὁρίζου οἱ θεῖοι καὶ ιεροὶ νόμοι τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας. Ἐν |¹² πρώτῳ μὲν καὶ ἀρχῇ τάζει ἡ ἄνωθεν Διαμάντη τῆς |¹³ κόρης της τὴν εὐχὴν τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Παναγίας καὶ τὴν ἐ|¹⁴δικὴν τῆς. Ἐπειτα τῆς δίδει διὰ χάρις προκίου τὸ |¹⁵ σπίτι τὸ μέσα καὶ μὲ τὸν τόπο ὅπου ἔχει απὸ πίσω, |¹⁶ ξέχως τὸ συκάμινο· τὸ χωράφι στὸν Πλάτανο τὸ μισό· |¹⁷ τὸ περιβόλι ὅπου ἔχει ἀπὸ τὸν πρώτο τῆς ἀντρα ὅλο, |¹⁸ ξέχως τέσσερεις λεμονίες ὅπου κρατίζει νὰ τρώγῃ στὴ |¹⁹ζωή της καὶ τὸ σπίτι στῶν Ταβιαίων καὶ τὸ περιβόλι στὴν Πέρα |²⁰ Μεριὰ ὅλο καὶ τὸ χωράφι στὸν Πλάτανο ὅλο. Μπόλιες ψι|²¹λές καὶ χοντρὲς ὄχτω· μπούστους τρεῖς ὁ ἔνας σερασερὶ καὶ ὁ |²²ἄλλος μπροκάδος βελούδος· ποκάμισα τρία καὶ νυχτικὰ |²³ δύο· σκορσάδες τρεῖς· στομαχικὰ τρία· κάρσες ζευγά|²⁴ρια τρία, τὸ ἔνα χρυσές· γόβες ζευγάρια δύο· |²⁵ σκολαρίκια ἀσημίτικα ζευγάρι ἔνα· ταβλομάρ|²⁶ντηλο ἔνα· πεσέτες δέκα· στρῶμα ἔνα ἀδειο· σεντόνι|²⁷α τρία· κουρτίνα μία· πάπλωμα ἔνα· μαξελάρια |²⁸ δύο· κασσέλα μία· κούβουτα ἔνα· πιθάρια δύο· |²⁹βούδι ἔνα· πρόβατα καὶ γίδια κεφάλια δέκα· |³⁰ χάλκωμα ἔνα· τηγάνι ἔνα· καλαμοκούφαρα |³¹ πέντε διακοπιῶ.

Τάζει δὲ καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ὁ |³² ἄνωθεν Γιαννούλης μαζὶ μὲ τὴ γυναίκα του τὴν Ἀ|³³ννέζα τοῦ υἱοῦ της πρώτο τὴν εὐχὴ τους. Ἐπειτα διὰ χά|³⁴ρις προκίου τὸ περιβόλι ὅπου ἔχει στ’ Ἀψηλοῦ ἀ|³⁵πὸ τὸν κύρη του ὅλο· τὸ χωράφι στὸ Νιμπορειὸ τὸ μισό. Καὶ |³⁶ μισὸ βούδι καὶ γίδες δύο καὶ πρόβατα τρία. Βαρέ|³⁷λι ἔνα καὶ τὰ σιδερικὰ τῆς γεργούσηνς. Τάζει δὲ |³⁸ καὶ ὁ μέλλω<ν> στεφανωθῆ τῆς νύφης ἀσιλάνια

εῖκοσι. |³⁹ Ἀκόμα ξεκαθαρίζομε καὶ τοῦτο, ἃν τύχη θάνατος ἀπὸ τοὺς δύο τους ντίχως κληρονόμους, ὅπου ὁ Θεός |⁴¹ νὰ μὴ τὸ κάμη, νὰ παιρνῃ ὁ γαμπρὸς τὸ κρεί|⁴²βατοστρώσι καὶ ἡ νύφη τὴν πρὸ γάμου δωρεὰ |⁴³ καὶ τὰ ἐπίλοιπα νὰ στρέφουνται στὶς προθύμους. |⁴⁴ Καὶ διά τὸ ἀληθὲς γράφου καὶ μάρτυρες.

|⁴⁵ Μιχάλης Ταπόντες μαρτυρῶ.

|⁴⁶ Σταματέλος Μπίστης μαρτυρῶ.

|⁴⁷ Ἀντριᾶς Βαρδαλῆς στέργω τ' ἄνωθε.

Σχόλια

Σπὸ κείμενο, προφανῶς ἀπὸ παραδρομή, δὲν γράφτηκε τὸ βαπτιστικὸ τοῦ γαμπροῦ ποὺ ὅμως τὸ μαθαίνουμε ἀπὸ τὴν ὀπισθόγραφη σημείωση. Ἐχομε στὴν παροῦσα συλλογὴ τὰ προικοσύμφωνα καὶ ἄλλων παιδιῶν τοῦ Γιαννούλη Βροντίση (ἀρ. 4 καὶ 10).

Ἡ οἰκογένεια Ἀξιώτη (καὶ μὲ οὐράνωση Ἀξώτη) προσέλαθε μετὰ τὴν Ἐπανάσταση τὸ ἐπώνυμο Ψαρός.

Τὰ ἀκίνητα ποὺ προικίζονται βρίσκονται μέσα στὸ χωριὸ (Πέρα Μπάντα) ὅπως καὶ στὸν Πλάτανο, στ' Ἀψηλοῦ καὶ στὸν Νιμπορειό. Μερικὰ ἀπὸ τὰ κτήματα τῆς νύφης δίνονται χωρὶς ὄρισμένα δέντρα τῶν ὅποιων τὴν ἐπικαρπία κρατοῦν οἱ γονεῖς της. Τέτοιες παραχωρήσεις ποὺ νὰ μὴν περιλαμβάνουν δέντρα ἔχομε καὶ ἄλλες στὴ συλλογὴ μας καὶ γίνονται βέβαια σύμφωνα μὲ τὸ παλαιὸ ἔθιμο τῆς "Αγδρου καὶ ἄλλωστε ἡταν εὐρύτατα διαδεδομένο.

10

**ΠΡΟΙΚΟΣΥΜΦΩΝΟ ΜΙΧΑΛΗ ΓΙΑΝΝΟΥΛΗ ΒΡΟΝΤΙΣΗ
ΚΑΙ ΦΡΑΖΕΣΚΑΣ ΠΟΤΕ ΑΝΤΩΝΗ ΜΑΡΚΟΥΛΗ**

Αύγουστος 1754

Άρ. 22. Δίφυλλο 0.29×0.205 μ. σε μέτρια διατήρηση. Στή σ. 4: Πρικο-
σίφινο του μιχάλη βροτήσι.

*Εἰς δόξα Χριστοῦ ἀμήν. 1754, ἐν μηνὶ Ἀγούστου. Τῆς ὑπεραγίας
ἐν²δόξου καὶ χειροθένου Μαρίας, τοῦ ἀγίου ἐνδόξου μεγαλομάρ³τυρος
Προκοπίου καὶ πάντων τῶν ἀγίων, ἀμήν, ἀπὸ τὰ ὅποι⁴α κάθε καλὸ κι-
νάται.*

Τὴν σήμερο συφωνοῦσι τὰ δύο ὕποπκάτωθε μέρη τοῦ ποιήσου συνοι-
κέσιο, ἀπὸ τὸ ἔνα μέρος⁵ ἡ Φραζέσκα θυγάτηρ ποτὲ Ἀντώνη Μαρκουλῆ
καὶ ἀπὸ⁶ τ' ἄλλο μέρος ὁ Γιαννούλης Βροντίσης νὰ λάβῃ ὁ υἱὸς τοῦ
ἄνωθεν Γι⁸ννούλη ὄνοματι Μιχάλης τὴν ἄνωθεν Φραζέσκα διὰ⁹ γυναί-
κα του νόμιμη εὐλογητική, ὡς καθώς διαλαμβάνου¹⁰ οἱ θεῖοι καὶ ιεροὶ¹¹
νόμοι του Χριστοῦ ἐκκλησίας. Πρώτῳ μὲν καὶ ἀρχῇ τά¹¹ζει ἡ ἄνωθεν
Φραζέσκα τὴν εὐχὴν τῶν γονέων της. Ἐπειτα¹² διὰ χάρις προικίου τὸ
σπίτι ὃπου ἔχει ἀπὸ τὸν πατέρα της¹³ στὴν Πέρα Μεριὰ ὅλο καὶ τὸ
μπαρμπακᾶ ὃπου ἔχει στὸ αὐτὸ¹⁴ σπίτι καὶ τὸ πρᾶμα ὃπου ἔχει στὴν
αὐτὴ κατοικία ὅλο καὶ¹⁵ τὸ Λιθαδί τὴν πάρτη της καὶ τοῦ Βαρλάμη¹⁶
τὴν πάρτη της, ὡς καθὼς¹⁶ τὰ ἔχου συνορεμένα. Ἀκόμη τὸ περιβόλι
στου Σκαλιάρη, ὡς¹⁷ καθὼς τὸ ἐσυνόρεψε ὁ κύρης της. Τὸ περιβόλι τῆς
μάννας της τό¹⁸ μερδικό της, ὡς καθὼς διαλαμβάνει ἡ διαθήκη τῆς
μάννας της. Ἀκόμη¹⁹ τὸ χωράφι στὸν Πλάτανο ὅλο. Μπόλιες δύο·
μπούστο σερασερὶ ἔνα²⁰ καὶ βελούδο ἔνα· στομαχικὰ δύο· πουκάμισα
δύο· σκορσάδες²¹ δύο· κάρσες ροζὲς ζευγάρι ἔνα καὶ λινές ζευγάρι ἔνα·
ποδιές²² δύο· γόνες ζευγάρι ἔνα· σκολαρίκια ἀσημίτικα ζευγάρι ἔνα.²³
πεσοπούλες τέσσερεις· στρώμα ἀδειο ἔνα· σκλαβίνα μία· σεντό²⁴ νια δύο·
κουρτίνα <μία>· χάλκωμα τῆς ρακῆς ἔνα· κασσέλα μία·²⁵ πιθάρι ἔνα·
κούβοντα ἔνα· καὶ τὴν ἐπίλοιπη συρμὴ τὴν χρειαζό²⁶ μενη.

Τάζει δὲ καὶ ἀπὸ τ' ἄλλο μέρος ὁ ἄνωθεν Βροντίσης μαζί²⁷ μὲ τὴν
γυναίκα του τοῦ υἱοῦ τους πρώτο τὴν εὐχὴν τους. Ἐπειτα διὰ προικίου
τὸ περιβόλι στ' Αφγλοῦ, ὅλο ὡς εύρισκεται. Τὸ χωράφι²⁹ στὸ Νι-
μπορεὶο τὸ μισό. Βουδόπουλο ἔνα· γίδα μία· πιθάρι ἔνα·³⁰ καὶ τὰ σι-
δερικὰ τῆς γεργοσύνης. Τάζει δὲ καὶ <δ> μέλλων στεφανωθῆ³¹ τῆς
νύφης ἀσιλάνια δεκαπέντε. Ἀκόμη ξεκαθαρίζομε καὶ τοῦ³² το, ἐν τούχῃ

θάνατος ἀπὸ τοὺς δυό τους ντίχως κληρονόμους, ὅπου ὁ³³ Θεός νὰ μὴ τὸ κάμη, νὰ παίρνῃ ὁ γαμπρὸς τὸ κρεβατοστρώσι η ἡ³⁴ νύφη τὴν πρὸ γάμου δωρεὰ καὶ τὰ ἐπίλοιπα νὰ στρέψουν³⁵ ται στὶς προθύμους. Καὶ διὰ τὸ ἀληθὲς γράφου καὶ ἀξιόπιστοι μάρτυρες.

³⁶ Γιαννάκης Ροΐδης μαρτυρῶ.

³⁷ Σταματέλος Λεονάρδου Μπίστη, μαρτυρῶ.

³⁸ Σταματέλος Μπίστης μαρτυρῶ.

Σχόλια

Οἱ ἀδελφοὶ Νικολὸς καὶ Μιχάλης Γιαννούλης Βροντίση, ποὺ τὰ προικοσύμφωνά τους διατάθηκαν, ζοῦσαν ἀκόμη τὸ 1783 στὴν ἐνορία τοῦ Ἀγίου Γεωργίου¹.

Στὴν καταγραφὴ τοῦ 1670 συναντοῦμε δύο φορὲς τὸ ἐπώνυμο Μαρκουλάκης. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι πρόκειται γιὰ τὴν ἴδια οἰκογένεια ποὺ λίγο πρὶν τὴν Ἐπανάσταση ἀφῆσε τὶς Στενίες καὶ ἐγκατεστάθηκε στὴ Χώρα ὅπου χρησιμοποίησε τὸ ἐπώνυμο Λουκᾶς.

Τὰ ἀκίνητα ποὺ ἀναφέρονται βρίσκονταν στὴν Πέρα Μεριὰ (Πέρα Μπάντα), στὸ Λιθάδι (ἴσως περιοχὴ κοντὰ στὸν ποταμὸ – δὲν ἀκούεται πιά), στοῦ Βαρλάμη στ' Ἀπατούρια, στοῦ Σκαλιάρη (καὶ αὐτὸ τὸ τοπωνύμιο ἔχει ξεχαστεῖ), στὸν Ηλάτανο, στ' Ἀψηλοῦ καὶ στὸν Νιμπορειό.

1. Χρ. Καϊρείου Βιβλιοθήκης 11, φ. 112α καὶ 112β.

11

ΠΡΟΙΚΟΣΥΜΦΩΝΟ ΜΙΧΑΛΗ ΠΟΤΕ ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΜΑΝΕΣΗ
ΚΑΙ ΜΑΡΙΑΣ ΓΙΑΝΝΟΥΛΗ ΜΑΡΗ

Φεβρουάριος 1763

Άρ. 27. Δίφυλλο 0.285×0.195 μ. σὲ καλή διατήρηση. Στὴ σ. 4: πρικοσιφῆνο | του μιχάλη μανεση.

Εἰς δόξα Χριστοῦ ἀμήν. 1763, ἐν μηνὶ Φλεβαρίου. Τῆς ὑπεραγίας ἐνδόξου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, τοῦ ἀγίου ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Προκοπίου καὶ πάντων τῶν ἀγίων, ἀμήν, ἀπὸ τά ὅποια κάθε καλὸ κινάται.

Τὴν σήμερο συφωνοῦ⁴ σι τὰ δύο ὑποκάτωθεν μέρη, τοῦ ποιῆσαι συνοικέσιο, ἀπὸ τὸ ἔνα⁵ μέρος ἡ Κρεούζα γυνὴ ποτὲ Κεριάκου Μάνεση καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ὁ⁶ Γιαννούλης Μαρῆς μαζὶ μὲ τὴ γυναίκα του τὴν Ἀστημίνα, νὰ λάθῃ ὁ οὐίος τῆς ἂ⁷νωθεν Κρεούζας ὄνοματι Μιχάλης τὴν θυγατέρα του ἄνωθεν Μαρῆ ὁ⁸νόματι Μαρία διὰ γυναίκα του νόμιμη εὐλογητική, ὡς καθὼς ὄρίζου⁹ οἱ νόμοι του Χριστοῦ ἐκκλησίας. Πρώτο μὲν καὶ ἀρχὴ τάξει ὁ ἄνωθεν Γιαννούλης μαζί¹⁰ζὶ μὲ τὴ γυναίκα του τῆς κόρης του διὰ χάρις προικίου τὴν εὐχὴν του Χριστοῦ καὶ¹¹ τῆς Παναγίας καὶ τὴν ἐδικήν τους. Ἐπειτα τῆς δίνου τὰ σπίτια ὅπου ἔχει¹² στὴν κατοικία τους, τὸ σπίτι τὸ μεγάλο καὶ τὸ ἄλλο τὸ κοντά του τὸ βορεινὸ καὶ τὸ ἄλλο¹³ ἀπὸ πίσω βορεινὰ τὸ μικρὸ, ὅλα τρία ἀκόμα του δίνει καὶ τὸ ἄλλο τὸ μικρὸ τὸ κελλαρά¹⁴κι, μὲ τοῦτο νὰ τὸ ἔχου εἰς τὴ ζωὴν τους καὶ οἱ δύο, ἥγουν τὸ κελλαράκι, καὶ μετὰ τὸ θάνατὸ¹⁵ τους νά εἶναι καὶ αὐτὸ τῆς κόρης του καὶ ὅποτε ἥθελε χτίσει ὁ γαμπρὸς του ἄνωθεν¹⁶ Μαρῆ ἔνα σπίτι δύο διακοπιῶν νὰ τοῦ δίνῃ καὶ τὸ ἄλλο σπίτι ὅπου ἔχει¹⁷ κρατισμένο ὁ ἄνωθεν Μαρῆς, μὲ τοῦτο νὰ ξοδιάζῃ ὁ γαμπρὸς δύο μερόδι¹⁸κα καὶ ἔνα ὁ Μαρῆς, καὶ κάνοντας τὸ καινούργιο σπίτι νὰ εἶναι τῆς κόρης¹⁹ του καὶ τὸ ἄλλο τὸ παλιὸ ἀκόμα τῆς δίνου τὸ περιβόλι ὅπου ἔχει εἰς τὴν αὐτὴ κατοικι²⁰α ἀπὸ τὸ λάγινο καὶ ἀπάνω ἀκόμα τῆς δίνου τὸ πρᾶμα ὅπου ἔχει ἀπὸ τὴ²¹ν ἀπάνω μεριὰ ἀπὸ τις τρανὴ παραβολὴ καὶ ἀπάνω, ὡς εὐρίσκεται· ἀκό²²μα τῆς δίνου τὸ χωράφι ὅπου ἔχει στοῦ Σαρᾶ ὅλο καὶ νὰ κρατίζῃ ἀπὸ ὅμοιο χωράφι²³ ὁ ἄνωθεν Μαρῆς ἐνοὺς καυτζιοῦ· καὶ στὸ Λογάρι τὸ χωράφι ὅλο. Μπό²⁴λιες ἔφτὰ καὶ γιουρτί μενεβίζει ἔνα· μπούστους τρεῖς, ἀλνταμπάσος καὶ μποκά²⁵δος καὶ βελούδο· στομαχικὰ τρία καὶ ποδιές τρεῖς· σκορπάδες τρεῖς πουκάμι²⁶σα τρία, σουρωτὰ τρία· κάρσες λινὲς ζευγάρια

δύο· γόθες ζευγάρια |²⁷ δύο, μπροκάδες καὶ βελοῦδες· σκολαρίκια ἀσημίτικα ζευγάρι ἔνα· στρῶ|²⁸ μα ἔνα· πάπλωμα ἔνα· σεντόνι ζευγάρι ἔνα· μαξελάρια καὶ προ|²⁹ σκεφαλάδες ζευγάρια δύο· ταβλομάντηλο ἔνα· πεσέτες δέκα· |³⁰ γκέγκερε ἔνα· τηγάνι ἔνα· σιδερωστιά μία· πιθάρια δύο· καὶ δαμαλίδα μισή· |³¹ κασσέλα μία· καὶ καλαμοκούφαρα διακοπῶ τριώ μὲ τὸ κουφάρι τους· καὶ |³² σκάφη μία· καὶ πλαστήρα μία· καὶ τὴν ἐπίλοιπη συρμὴ τοῦ σπιτιοῦ. |³³

Τάξει δέ καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ἡ ὄπιστε Κρεούζα τοῦ γυιοῦ τῆς πρώτῳ τὴν εὐχή της. |³⁴ Ἐπειτα τοῦ δίνει διά χάρις προικίου τὸ πρᾶμα ὃπου ἔχου στοῦ Μαυρογιάννη τῆ|³⁵ ν πάρτη του. Καὶ ἀελάσσα μία. Τάξει δὲ καὶ ὁ μέλλων στεφανωθῆ τῆς νύφης διὰ πρὸ |³⁶ γάμου δωρεὰ ἀσιλάνια τριάντα. Ἀκόμα ξεκαθαρίζομε καὶ ἐτούτο, ἢν τοῦ|³⁷ χῃ θάνατος ἀπὸ τοὺς δύον τους ντίχως κληρονόμους, ὅπου ὁ Θεὸς νὰ μὴ τὸ κάμη, |³⁸ νὰ παιρνῇ ὁ γαμπρὸς τὸ χρεβατοστρώσι ἡ ἡ νύφη τὴν πρό γάμου δωρεὰ καὶ τὰ ἐπὶ|³⁹ λοιπα νὰ στρέφουνται στὶς προθύμους. Καὶ διὰ τὸ ἀληθὲς γράφου καὶ μάρτυρες.

|⁴⁰ παπᾶ Νικολὸς Παλαιοκρασᾶς μαρτυρῶ.

|⁴¹ Γιαννάκης Ροΐδης μαρτυρῶ.

|⁴² Ιωάννης Καΐρης μαρτυρῶ.

|⁴³ Μιχάλης Μπίστης μαρτυρῶ.

|⁴⁴ Σταματέλος Μπίστης μαρτυρῶ.

Σχόλια

Σώζεται τὸ προικοσύμφωνο τοῦ Κυριάκου, γυιοῦ τοῦ Δημήτρη Κυριάκου, ποὺ νυμφεύεται τὴν Κρεούζα κόρη Γιαννούλη Ξεροπαίδη τὸ 1730¹. Ἡ οἰκογένεια τοῦ γαμπροῦ ζοῦσε στὶς Στενιές, καταγόταν ὅμως ἀπὸ τὴν Βουρκωτή καὶ τὸ ἐπώνυμό της ἦταν Μένεσης· τὸ Κυριάκος ἦταν παρωνύμιο ἀπὸ τὴν συγχόνητα στὸν κλάδο τοῦ ἀσυνήθιστου στὴν Ἀνδρο βαπτιστικοῦ. Τώρα ἡ Κρεούζα, χήρα πιά, προικίζει τὸ γυιό της Μιχάλη ποὺ ἔρχεται σὲ γάμο μὲ τὴ Μαρία κόρη Γιαννούλη Μαρῆ. Ἡ Κρεούζα εἶχε καὶ ἄλλο γυιὸ Γιαννούλη Μάνεση ποὺ ἔκαμε τὴ διαθήκη του τὸ 1774².

Κατὰ τὸν 19ο αἰώνα ἡ οἰκογένεια Μάνεση χρησιμοποίησε παραλλήλως καὶ τὸ ἐπώνυμο Γκλαβᾶς. Ἡδὴ τὸ συναντοῦμε καὶ στὴν παροῦσα συλλογὴ (ἀρ. 1 καὶ 7). Καὶ αὐτὸ ἔχει πιὰ ξεχαστεῖ· τὸ θυμίζει μόνο τὸ κτῆμα τοῦ Γκλαβᾶ κοντά στὴν ἀμφουδιά τοῦ Πλατάνου.

1. Καΐρειος Βιβλιοθήκη, φάκ. 552, ἀρ. 2.

2. Πολέμη, «Διαθήκες ἀπὸ τὶς Στενιές», σ. 107-108.

Κατὰ τὰ προεπαναστατικὰ χρόνια κλάδοι τῆς οἰκογενείας Μαρῆ ἦταν ἐγκατεστημένοι στὶς Στενιὲς καὶ στ' Ἀποίκια.

Τὰ προσδιοριζόμενα ἀκίνητα ποὺ προικίζονται βρίσκονται στοῦ Σαρᾶ, στὸ Λογάρι (ύψηλὰ στὸν Πλάτανο πρὸς τὴν Θεοτόκο) καὶ στοῦ Μαυρογιάνη (στὴν περιοχὴν τῶν Στενιῶν ἄγνωστο ποὺ ἀκριβῶς).

12

ΠΡΟΙΚΟΣΥΓΜΦΩΝΟ ΜΙΧΑΛΑΚΗ ΜΗΣΤΗ ΚΑΙ ΑΝΝΕΖΑΣ ΑΓΟΥΣΤΑ-
ΚΗ ΤΑΙΟΝΤΕ

30 Νοεμβρίου, 1774

Αρ. 32. Δίφυλλο 0.31×0.215 μ. σὲ καλή διατήρηση. Γραφὴ ἄξεστος ἀλ-
λὰ καθαρὰ καὶ εὐανάγνωστος τοῦ ἐκ τῶν μαρτύρων Πέτρου Καΐρη (τοῦ ἔβδομου
ύπογραφομένου). Δεῖγμα: Τὴν σήμερὸν εσίνφονισάν ταῦθη μερή τουπιησουν σι-
νικ(αι)σίον απότοεναμέρος σισώρα / γουστακίς τζανε νταπόντε. Ἐν σ. 4: πρή-
κοσιφήνο του| μιχαλακη |μπηστη.

Εἰς δόξα Χριστοῦ ἀμήν. 1774 Νοεμβρίου 30. Τῆς ὑπεραγίας Θεοτό-
κου καὶ ἀειπαρθένου |² Μαρίας, τοῦ Ἀγίου καὶ ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος
Προκοπίου καὶ πάντων τῶν ἀγίων |³ ἀπὸ τα ὅποια κάθε καλὸ κινάται·
ἀμήν.

|⁴ Τὴν σήμερον ἐσυμφώνησαν τὰ δύο μέρη τοῦ ποιήσουν συνοικέσιον,
ἀπὸ τὸ ἔνα μέρος ὁ σισώρ 'Α|⁵γουστάκης. Τζάννε Νταπόντε μαζὶ μὲ τὴν
ἀρχόντισσά του τὴν κερὰ Μαρία καὶ ἀπὸ τὸ |⁶ ἄλλο μέρος ὁ σισώρ Μι-
χαλάκης Μπίστης νά λάβῃ τὴν κόρη τοῦ ἀνωθεν σισώρ 'Αγουστάκη |⁷ ὀ-
νόματι κερὰ Ἀννέζα διὰ γυναικαν του νόμιμη καὶ εὐλογητικήν του, ὡς
καθώς |⁸ ὅρίζουν οἱ θεῖοι καὶ ιεροὶ νόμοι τῆς Χριστοῦ ἐκκλησίας. Ἐν
πρώτοις νά ἔχουν τὴν εὐχὴν |⁹ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Παναγίας καὶ δεύτερο
τὴν ἐδικὴν τως αἰωνίζουσα. Ἐπειτα δίδουν διά |¹⁰ χάρις προικίου: Τὴν
εἰκόνα τῆ<ς> Ζωγοδόκο<υ> Πηγῆς καὶ τῆς Μεταμορφώσεως νὰ κάνη
|¹¹ τὴν ἑορτὴ στὸ Μέγα Νικόλαο στὸ Κόρθι. Ἐπειτα τὸ περιβόλι στὴ
Δεμοσιὰ ὄλο ὡς ε|¹²ὑρίσκεται, εἰς τὴν Πατρίτζα ὄλα ὡς εύρίσκουνται,
εἰς τὴν Καππαριὰ στὴ Λιβάδα τὸ πε|¹³ριβόλι ὄλ' ὡς εύρίσκεται, ἀκόμη
καὶ τὸ ἀπάνω ὄλο ὡς εύρίσκεται (μὲ τοῦτο νὰ τρώγουν |¹⁴ καὶ οἱ δύο
τους ἐ<ν>όσω ζοῦν καὶ τὸ ἐμισό λάδι καὶ τὸ ἐμισό κρασί), τὸ περιβόλι
στ' Ἀυπάτια τὸν |¹⁵ Περιστεριώνα ὄλο ὡς εύρίσκεται, στὴν Κατάκαιο
καὶ στὶς Μπαλαίους τὰ φύλλα ὄλα |¹⁶ ὡς εύρίσκουνται, τὸ μαγαζὶ στὸ
Ἀρνά εἰς τοῦ Κολυδᾶ ὄλονε μαζὶ καὶ τὸ ἀργαστήρι. |¹⁷ Μετρητὰ ἀ-
σιλάνια χίλια πεντακόσια, λέγω γρ. 1500. Μπινίσια ἔξι, γαζοτόρο καὶ
βελούδο |¹⁸ ἀρματωμένο, χρυσὸ, στόφα, μενεβίσι ἀρματωμένο καὶ τὸ ἄλ-
λο σκλέτο ὄλα ἔξι: καμιζόρες |¹⁹ ἔξη, ή μία χρυσή καὶ ή ἄλλη βελούδα
μὲ χρυσές λίστες καὶ ή ἄλλη χρυσή καὶ ή ἄλλη στόφα καὶ οἱ δύο σά-
γιες, |²⁰ ὅλες ἔξι: μισογέλεκα ἔξι, τὸ ἔνα χρυσὸ καὶ σερασερὶ, βελούδο
μαῦρο ἀρματωμένο, |²¹ κόκκινο βελούδο ἀρματωμένο καὶ τὰ τρία στόφες,

όλα ἔξι· κουμπιά ἀσημένια ἄρμα²² τωσές δύο, ὄλα τριανταδύο· στομαχικὰ ἔξι, τὸ ἔνα χρυσὸ, τὰ τρία βελοῦδα μὲ τὰ γαλόνια²³ καὶ τὰ δύο ντίπα, ὄλα ἔξι· μπόλιες σαράντα ἡ μία χρυσὴ καὶ οἱ δέκα ντεσένια καὶ οἱ ἐπίλοι²⁴ πες σκέτες· μαντήλια τῆς κεφαλῆς ἑπτά, τὰ δύο χρυσά· ποδιές δέκα, ἡ μία χρυσὴ²⁵ καὶ οἱ ἐπίλοιπες μὲ ντεσένια· πικάμισα δέκα, τὰ ἔξι μεταξωτὰ· καθενέτα μα²⁶ λαμπτενία μία· πελετζίτια μαλαματένια ζευγάρι ἔνα· σκολαρίτζα μαλατέ²⁷ νια ζευγάρια δύο· μποτόνια μαλαματένια δώδεκα μὲ τὸ μαργαριτάρι τωνε²⁸ δακτυλίδια μαλαματένια, ἔξι τὰ δύο βουλλωτήρια· ροκάτη μαργαριταρένια μὲ κω²⁹ σταντινάτο μαλαματένιο μία· γόβες ζευγάρια ἔξι, τὸ ἔνα χρυσές· στρώματα³⁰ τρία, τὰ δύο γεμάτα· σεντόνια ζευγάρια πέντε· παπλώματα τρία, τὸ ἔνα μεταξῷ³¹ τὸ μαξελάρια χρυσὰ δύο· μαξελάρες τρεῖς· πεύχι ἔνα· κουταλοπήρουνα³² ἀσημένια ζευγάρια ἔξι· στάνια δώδεκα· λεντζέρια δώδεκα· καντηλέρια δύο· τεντζε³³ ρέδες τρεῖς· χάρκωμα ἔνα· ταβλομάντηλα πέντε, τὸ ἔνα τῆς Ὀλλάντας· πετζέτες³⁴ σαράντα· κασσέλες δύο· γίδια τριάντα· ἀγελάδια μισάρικα ἔξι· καὶ τὴν ἐπίλοι³⁵ πὴ συρμὴ τὴ χρειαζόμενη τὸ μεριδίον τῆς καὶ τὴν εὐχήν τως.

Ἐχει καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος³⁶ ὁ σιόρ Μιχαλάκης Μπίστης τὸν Πύργο μὲ τὰ περίαυλα ὄλα ὡς εὑρίσκουνται καὶ τὸ³⁷ ποστάνι ὄλο· τὸ ἀπάνω περιβόλι ὄλο ὡς εὑρίσκεται· τὰ κάτω περιβόλια ὄλα ὡς εὑρίσκουνται³⁸ καὶ τοῦ Λέοντα ὄλο· στὶς Χαράδες τὰ ἀμπέλια ὄλα· τὰ κλείσματα τὸ Μαντροστασιό· αὐτοῦ³⁹ καὶ τῇ Φλέγα· τὸ κλείσμα στὶς Λάκκους ὄλο τὸ ἀπάνω κλείσμα τοῦ Νικολάκη· τὰ Καμπιὰ⁴⁰ ὄλα ὡς εὑρίσκουνται· τὸν κάμπο στὰ Λουριά τοῦ Ἀγαδάκη· τὸ μύλο τοῦ Ροΐδη μὲ τὰ⁴¹ μυλοστασιάν του· τό μύλο τὸν κάτω μὲ τὸν τζήπο καὶ σπίτι· τὸν τζήπο στὴν Πέρα Μεριά⁴² στὸ Λιβάδι· τὸ χωράφι στὴ Ράχη· στὸ Καλαμάτζι τὰ χωράφια ὄλα· τὰ χωράφια στὴ Σκάφη⁴³ τὴν κάναβα στὸ Κάστρο μὲ τὸ ἀργαστηράκι· καὶ τὰ ζωντανά του ἐκεῖνα ὅπου τοῦ εὑρίσκονται.⁴⁴ Τάξει δὲ καὶ ὁ μέλλων στεφανωθῆναι τῆς κερᾶς τῆς νύφης διὰ πρὸ γάμου δωρεὰ γρόσια⁴⁵ χίλια, ἥτοι γρ. 1000, καὶ εἰ μὲν, ὅπου ὁ Θεός νὰ μὴν τὸ δώκη, καὶ συνέβη γ θάνατος χωρὶς κληρο⁴⁶ νόμους νὰ παιρνῃ ἡ νύφη τὴν πρὸ γάμου δωρεὰ καὶ ὁ γαμπρὸς τὸ κρεβατοστρώσι⁴⁷ καὶ τὰ ἐναποληφτὲν νὰ στρέφουνται εἰς τοὺς προθύμους· καὶ εἰ μὲν καὶ κάμουν καὶ κλη⁴⁸ ρονόμους καὶ μετὰ ταῦτα συνέβη γ θάνατος εἰς τοὺς κληρονόμους, πάλι νὰ στρέ⁴⁹ φουνται εἰς τοὺς προθύμους, ὅτι καὶ ἐσυμφώνησαν καὶ τὰ δύο μέρη. Οὕτως ἐποιήσαμε⁵⁰ τὸ παρὸν, ὑπογράφοντάς το μὲ ἀξιούς μάρτυρες καὶ ιδιοχείρως τους.

⁵¹ Αὔγουστίνος Ταπόντες στέργω μὲ τὴν εὐχήν μας.

- ⁵² Πέτρος Καίρης μαρτυρῶ.
⁵³ χατζῆ Κονδύλης μαρτυρῶ.
⁵⁴ Νικόλαος Μπίστης μαρτυρῶ.
⁵⁵ Νικόλαος Κωτάχης μαρτυρῶ.
⁵⁶ Σταματέλος Μπίστης μαρτυρῶ.
⁵⁷ Πέτρος Καίρης μαρτυρῶ.
⁵⁸ Τζάννες Ηαρόδος μαρτυρῶ.
⁵⁹ Φρατζέσκος Ντελλαγραμάτικας μαρτυρῶ.
⁶⁰ Μιχαήλ Μπίστης στέργω.

Σχόλια

Τὸ προικοσύμφωνο τοῦ Μιχαλάκη Μπίστη ποὺ παίρνει γυναικα τὴν Ἀννέζα Αὔγ. Ταπόντε ἀνήκει σε ἄλλη κατηγορία ἀπὸ τὰ προικοσύμφωνα ποὺ ἔχετάσσαμε ὡς τώρα. Ἐδῶ ἔχομε συνοικέσιο μεταξὺ δύο ἀρχοντικῶν οἰκογενειῶν τῆς "Ανδρου ποὺ ἥταν ἀπὸ τὶς πιὸ εὐκατάστατες. Τὰ κτήματα ποὺ προικίζονται δέν εἶναι πιὰ οἱ μικροϊδιοκτησίες ποὺ συναντούσαμε στά προηγούμενα καὶ σάν σύνολο ἀπαρτίζουν ἀρκετὰ μεγάλη περιουσία ἀπὸ αὐτές ποὺ ὅχι συχνὰ ὑπῆρχαν στὴν "Ανδρο.

"Ο γαμπρὸς Μιχαλάκης Μπίστης (Μουθελᾶς)¹ ἀνήκε σὲ μιὰν ἀπὸ τὶς ἀρχαιότερες καὶ πλουσιότερες οἰκογένειες τῆς "Ανδρου, ἐγκατεστημένη στὶς Στενιές ἀπὸ τὰ τέλη τοῦ 17ου αἰώνος (ἴσως λίγο μετὰ τὸ 1670). Τότε φαίνεται ὅτι χρονολογεῖται καὶ τὸ κτίσιμο τοῦ πύργου τοῦ Μουθελᾶ. Ο Σταματέλος Μπίστης ποὺ ἔγραψε τὰ παραπάνω προικοσύμφωνα ἥταν πατέρας τοῦ γαμπροῦ· ἔκαμε τὴ διαθήκη του τὸ 1769² καὶ τότε πρέπει νὰ πέθανε. Ἀλλὰ καὶ ὁ Μιχαλάκης δέν ἔζησε πολὺ μετὰ τὸ γάμο του ἀφοῦ ἔχομε τὴ διαθήκη του γραμμένη τὸ 1777³. Ἀπὸ τὸν γάμο του μὲ τὴν Ἀννέζα Ταπόντε ἀφῆσε μόνο δύο κόρες, τὴ Μαρία καὶ τὴ Φροσύνη. Ἡ πρώτη παντρεύτηκε τὸν Λιναρδάκη Σταμ. Μπίστη⁴⁰ (Μακρο-

- Τουσκ. müteveli. Ἐπίτροπος μουσουλμανικοῦ ἱεροῦ ἰδρύματος ἢ κτήματος ποὺ κατάφερνε νὰ ἔχει στημαντικὲς ἀπολαυές, βλ. R. Mantran, *Istanbul dans la second moitié du XVIIe siècle* (Παρίσι, 1962), σ. 171-72. Η λέξη μουθελᾶς δέν εἶναι ἀγνωστη, πρβλ. K. Μαμώνη, «Τρεις κώδικες τῆς ἐπισκοπῆς Μετρών καὶ Ἀθύρα», *Ἀρχεῖον τοῦ Θρακικοῦ Λαογραφικοῦ καὶ Γλωσσικοῦ Θητακοῦ*, 21 (1956), σ. 175.
- Καίρειος Βιβλιοθήκη, φάκ. 551 ἀρ. 10-11.
- Αὐτόθι, ἀρ. 15.
- Τὸ προικοσύμφωνο δέν σώθηκε. Ἐχομε ὅμως ἓνα ὑποσχετικὸ καμαμένο τὴν ἐποχὴ τοῦ γάμου (1787) ἐκ μέρους τοῦ Σταματελάκη Μπίστη, πατέρα τοῦ Λιναρδάκη, ὅτι

μπίστη ἀπὸ τ' Ἀπατούρια) καὶ ἡταν μητέρα τοῦ Μιχαλάκη (†1835) πού κληρονόμησε τὸν πύργο καὶ ἔκαμε πολλὰ παιδιά¹. Ἐτσι οἱ τελευταῖοι κάτοχοι τοῦ πύργου ἦταν Μουζελάδες μόνο ἀπὸ τὴν μητέρα τους.

Ο Αύγουστινος Ταπόντες ἀνήκε σὲ πολὺ γνωστὴ οἰκογένεια τοῦ Κορθίου². ἄλλωστε δρίζεται καὶ ἐτήσια λειτουργία τῆς κόρης στὸν βυζαντινὸν ναὸν τοῦ Ἅγιου Νικολάου.

Τὰ προικιζόμενα κτήματα, καὶ ἀπὸ τις δύο πλευρές, εἶναι πολὺ ἔξιόλογα. Ο Ταπόντες δίνει τῆς κόρης του κτήματα στὴ Δεμοσιά (κοντὰ στὴ Μεσαρία), στὴν Πατρίτζα (δυτικῶς τοῦ Ἀλαδινοῦ), στὴν Καππαριά, στὰ Ἀϋπάτια καὶ συκάμινα στὴν Κατάκοιλο καὶ στὰ Ἀρνά, ἐπὶ πλέον δέ μαγαζιά (ἀποθήκες) καὶ μετρητὰ 1500 γρόσια. Ἐνῶ σὲ ὅλα τὰ προηγουμένα προικοσύμφωνα τὰ σκουλαρίκια τῆς νύφης εἶναι πάντοτε ἀσημένια, ἐδῶ ἔχομε χρυσά. Καὶ φυσικὰ ἡ κινητὴ προίκα εἶναι ἀσυγχρίτως πλουσιότερη.

Ο γαμπρὸς εἶχε τὸν πύργο μὲ τὰ γύρω κτήματα ποὺ δέν εἶχαν ιδιαίτερη ὀνομασία καὶ ἐπὶ πλέον τὸ περιβόλι τοῦ Λέοντα πὸ κάτω, τὰ ἀμπέλια στὶς Χαράδες, ἄλλα κλείσματα στὶς Λάκκους καὶ ἄλλοι, ἔναν κάμπο στὰ Λουριά καὶ ἔνα νερόμυλο. Ἀκόμη δέ διάφορα ἄλλα μικρότερα κτήματα στὶς Στενιές καὶ ἄλλου ὅπως καὶ ἐργαστήριο στὴ Χώρα.

ἀναλαμβάνει ὁ ίδιος νὰ πληρώνει ὅσα ἔξοδα ἔγιναν ἀπὸ ἐξ ἀρχῆς εἰς τὰς ὑπόθεσες τοῦ πύργου τῶν Μπισταίων ὥστε ὁ γὺνος του καὶ γαμπρὸς νὰ μὴν ὑποβάλλεται σὲ πληρωμές (αὐτόθι, φάκ. 552, ἀρ. 35).

1. Βλ. τὰ σημειώματα (όχι ὅμως τελείως ἀκριβῆ) τοῦ Λ.Ε. Μπίστη, Ξεφυλλίζοντας τὰ παλῆά (= Ἀνδριακὰ Χρονικά, 16 [1964], σ. 105).
2. Πρβλ. Διονυσίου Πίστη, Περιγραφὴ τῆς νήσου Ἀνδρου (Ἐρμούπολις, 1881), σ. 58.

ΕΥΡΕΤΗΡΙΑ

ΤΟΠΟΙ

'Αγαδάκη (τοῦ) 12 ¹⁴	Μαυρογιάννη (στοῦ) 11 ³⁴
'Αρκόντα (στὸν) 1 ²⁸ , 4 ¹⁸ , 5 ¹⁴ , 5 ²⁹ , 7 ²¹ .	Μπαλαίους (στὶς) 12 ¹⁵
'Αρνά (στὸ) 12 ¹⁶	Νικολάκη (τοῦ) 12 ³⁹
'Ασώματο (στὸν) 3 ¹³ , 3 ²⁸ , 3 ³⁰ , 4 ²⁸ , 4 ³⁰	Νιψιπορειό (στό) 9 ³⁵ , 10 ²⁹
'Αϋπάτια 12 ¹⁴	
'Αχλα (στ') 1 ¹⁴	
'Αψηλοῦ (στ') 9 ³⁴ , 10 ²⁸	Πατρίτζα 12 ¹²
Βαρλάμη (τοῦ) 10 ¹⁵	Πέρα Μεριὰ 9 ¹⁹ , 10 ¹³ , 12 ⁴¹
Δεμοσιὰ 12 ¹¹	Περιστεριώνα (τὸν) 12 ¹⁵
Θεοτόκο (στὴ) 2 ¹⁷	Πετραλώνι 1 ²⁸ , 5 ²⁷
Καλαμάτζι 12 ¹²	Πλάτανο (στὸν) 6 ²⁵ , 6 ⁴⁰ , 7 ²⁰ , 9 ¹⁶ , 9 ²⁰ ,
Καμπιά 12 ³⁹	10 ¹⁹
Καππαριά 12 ¹²	Προβάτου (στὰ) 8 ²²
Καραβά (τοῦ) 3 ²⁷	
Καρώνα (στὸν) 3 ³⁰ , 4 ³⁰	Ράχη 5 ³⁰ , 12 ⁴²
Καστιλιανᾶς (στῆς) 1 ²⁴	Ροΐδη (τοῦ) 12 ⁴⁰
Κάστρο 12 ⁴³	
Κατάκοιλος 12 ¹⁵	Σαρᾶ (στοῦ) 11 ²²
Καψορράχη 1 ¹⁵ , 4 ¹⁸	Σκαλιάρη (στοῦ) 10 ¹⁶
Κόμιδο (στὸν) 8 ³⁶	Σκάφη 12 ⁴²
Κόρθι 12 ¹¹	
Λάκκους (στὶς) 12 ³⁹	Ταβιαίω (στῶν) 9 ¹⁹
Λέοντα (τοῦ) 12 ³⁸	Τρύπες 2 ²⁸
Λιθάδα (Καππαριά) 12 ¹²	
Λιθάδες 3 ¹⁴	Φλέγα 12 ³⁹
Λιθάδη 10 ¹⁵ , 12 ⁴²	
Λογάρι 11 ²³	Χαζαπαίω (στῶ) 2 ¹⁷
Λουριά 12 ⁴⁰	Χαράδες 8 ²² , 12 ²⁸
Λυδαῖο 3 ¹² , 3 ¹⁵ , 4 ²⁹ , 4 ³¹	
Μαντροστασιὸ 12 ³⁸	ΠΡΟΣΩΠΑ
	'Αξώτη, Διαμάντη θυγ. Γιάκουμου 9 ⁶
	ΑΞΩΤΗ, ΟΡΣΑ 9
	Βαρδαλῆς, Ἀντριᾶς 9 ⁴⁵

- ΒΡΟΝΤΙΣΗ, ΑΣΗΜΙΝΑ θυγ. Γιαννούλη 4
 Βροντίσης, Γιαννούλης 4⁵, 4¹⁰, 9³, 9³², 10⁷, 10²⁶. σύζυγος 'Αννέζα 4⁶, 4¹¹, 9³²
- ΒΡΟΝΤΙΣΗΣ, ΜΙΧΑΛΗΣ ΓΙΑΝΝΟΥΛΗ 10
- ΒΡΟΝΤΙΣΗΣ, ΝΙΚΟΛΟΣ ΓΙΑΝΝΟΥΛΗ 9
- ΓΙΑΛΛΟΥΡΗΣ, ΑΝΤΩΝΗΣ ΘΟΔΩΡΗ 2
 Γιαλούρης, Γιαννούλης 1²⁵, 2³⁸, 6⁷, 6³⁶
 ΓΙΑΛΟΥΡΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΓΙΑΝΝΟΥΛΗ 6, 7⁴³
 Γιαννούλης, Θοδωρής 2⁶, 2²⁴. σύζυγος Φραζέσκα 2²⁵
 Γιάννης, παπά 1¹¹
 Γκλαδάς 1³³
 Γκλαδάς, Μιχάλης 7¹³
 Γκίκα, 8⁷
 Γκίκα, 8³⁵
 Καΐρης, Ιωάννης 11⁴²
 Καΐρης, Πέτρος 12⁵²
 Καΐρης, Πέτρος 12⁵⁷
 Καλέκας, Γιαννάχης 1¹¹
 Κόη, Έρήνη σύζυγος ποτὲ Δημήτρη 8⁶
 ΚΟΗ, ΜΑΡΙΑ, θυγ. ποτὲ Δημήτρη 8
 Κόης, Δημήτρης 3³⁸
 Κοιλαδάς 12¹⁶
 Κονδύλης, χατζή 12⁵³
 Κυρτάτα, 'Αννέζα σύζυγος ποτὲ Γκίκα 8⁷, 8³⁵
 ΚΥΡΤΑΡΑΣ, ΔΗΜΗΤΡΗΣ ποτὲ Γκίκα 8
 Κωτάκης, Νικόλαος 12⁵⁵
 Λογοθέτης, Δημήτρης 8⁴⁸
 Λογοθέτης, 'Ιωάννης 1²⁵
 Λογοθέτης, Νικόλαος 3¹³
 Μάνεση, Κρεούζα σύζυγος ποτὲ Κυριάκου 11⁵, 11³³
 Μάνεσης, Κυριάκος 3¹⁵
 ΜΑΝΕΣΗΣ, ΜΙΧΑΛΗΣ ποτὲ Κυριάκου 11
 ΜΑΡΗ, ΜΑΡΙΑ θυγ. ΓΙΑΝΝΟΥΛΗ 11
 Μαρής, Γιαννούλης 11⁶, 11⁹, 11²³. σύζυγος 'Ασημίνα 11⁶
 ΜΑΡΚΟΥΛΗ, ΦΡΑΖΕΣΚΑ ποτὲ 'Αντώνη 10
 ΜΠΑΣΤΑΡΔΟΣ, 'Ιωάννης 5⁵, 5¹⁰. σύζυγος Μαρία 5⁵, 5¹¹
 ΜΠΑΣΤΑΡΔΟΥ, ΦΡΑΖΕΣΚΑ θυγ. 'Ιωάννου 5
 ΜΠΙΣΤΗΣ, Λινάρδος 4³⁹
 ΜΠΙΣΤΗΣ, ΜΙΧΑΛΑΚΗΣ 12, 11⁴³
 ΜΠΙΣΤΗΣ, Νικόλαος 12⁵⁴
 ΜΠΙΣΤΗΣ, Σταματέλος 1⁴³, 2³⁹, 3⁴², 4⁴⁰, 5⁴⁴, 6⁵¹, 7⁴⁵, 8⁴⁹, 9⁴⁶, 10³⁸, 11⁴⁴
 ΜΠΙΣΤΗΣ, Σταματέλος 12⁵⁶
 ΜΠΙΣΤΗΣ, Σταματέλος Λεονάρδου 7⁴⁴, 10³⁷
 Μπόνης 2²⁵
 Ντελλαγραμάτικας, Φρατζέσκος 12⁵⁹
 Ντούπλης, Δημήτριος (Πιστεδημήτρης) 7⁶, 7²⁸
 ΝΤΟΥΠΛΗΣ, ΜΙΧΑΛΗΣ ΔΗΜΗΤΡΗ 7

ΞΕΡΟΠΑΪΔΗ, ΑΝΤΡΙΑΝΑ θυγ. Γιαννούλη 2
 Ξεροπαϊδης, Γιαννούλης 2⁷. σύζυγος Μαρία 2⁸

ΠΑΛΑΙΟΚΡΑΣΙΑΣ, ΑΝΤΩΝΗΣ παπᾶ Νικολού 1, 5⁴², 6³⁰, 8⁴⁷
 Παλαιοκρασίας, παπᾶ Νικολός 1⁵, 1²³, 1³⁰, 1³⁹, 3²⁶, 3³⁷
 Παλαιοκρασίας, παπᾶ Νικολός 11⁴⁰
 Παρδός, Τζάννες 12⁵⁸
 Πιστεδημήτρης → Ντούπλης, Δημήτρης
 Πολέμης, παπᾶ Λεονάρδος 6⁴⁹
 Πουλίος, Γεωργάκης 3⁴⁰, 5³³
 Ροΐδης, Γιαννάχης 1⁴², 10³⁶, 11⁴¹
 Ροΐδης, Νικολός 1⁴⁰

ΣΥΜΠΟΥΡΑ, ΑΝΤΡΙΑΝΝΑ θυγ. Νικολού 3⁴¹
 ΣΥΜΠΟΥΡΑ, ΜΑΡΙΑ θυγ. Γιάκουμου 3

- Σύμπουρας, Γιάκουμος 3⁵, 3¹⁰. σύζυγος
Μαρούλα 3⁵
- Σύμπουρας, Νικόλαος (Συμπουρονικολός)
3⁴¹, 6⁶, 6¹². σύζυγος Ζάννα 6⁶
- ΤΑΒΙΟΣ, ΓΙΩΡΓΗΣ ΙΩΑΝΝΟΥ 5
- Τάθιος, Ιωάννης 5⁶, 5²⁵. σύζυγος Αντράνα 5²⁶
- ΤΑΠΟΝΤΕ, ANNEZA θυγ. Ἀγουστάκη 12
- Ταπόντες, Ἀγουστάκης 12⁵, 12⁵¹. σύζυγος Μαρία 12⁵
- Ταπόντες, Μιχάλης 9⁴⁵
- Τρίχη, Κατερίνα τοῦ 7³²
- ΦΡΑΤΖΕΤΗ, ΜΠΙΛΙΑ θυγ. ποτὲ Μιχάλη 1
- ΧΑΖΑΠΗ, ΑΝΤΡΙΑΝΑ θυγ. Ἀντριά 7
- Χαζάπης, Ἀντριάς 3³⁹, 7⁵. σύζυγος Μαρία 7¹⁷
- Χαζάπης, Ἀντώνης 3⁶, 3²³, 4⁶, 4²⁵. σύζυγος Ἀννέζα 3⁶, 4⁷
- ΧΑΖΑΠΗΣ, ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΑΝΤΩΝΗ 3, 4
- ΝΑΟΙ
- "Αγιος Γεώργιος (Στενιές) 1²⁹, 8²⁰
"Αγιος Δημήτρης (Προβάτου) 8²³
"Αγιος Νικόλαος (Κόρφου) 12¹¹
"Αγιος Τάφος 7³⁰
Ταξιάρχης (Στενιές) 4²⁹
- ΛΕΞΕΙΣ
- ἀελάδα 2²², 2²⁸, 3²², 3³¹, 5³⁴, 7²⁷
ἀηλάδα 1³¹
αίμασιά 2¹⁶, 3²⁶, 3²⁸. αίμασά 3¹⁵, 6³⁸. αίματές 6²³
ἀλταμπάσος 3¹⁶, 4¹⁹, 7²², 8²⁵, 11²⁴
ἀργαστηράκη 12⁴³
ἀργαστήρι 12¹⁷
ἀρματωμένο 12¹⁸, 12²⁰ (= στολισμένο)
ἀρχόντισσα 12⁵
ἀσημίτικα 4³², 5¹⁸, 6³¹, 8²⁸, 9²⁵, 10²², 11²⁷
- βενέτικη 1¹⁵
βούδι 3³¹, 6⁴⁰, 8³⁹, 9²⁹
βουδόπουλο 10²⁹
βουλλωτήρια 12²⁸
βουσί 7³⁴ (= μικρό βαρέλι)
- γαζοτόρο 12¹⁷
γαλόνια 12²² (= σειρήτια)
γελέκι 6²⁶
γεργοσύνη 1³², 2²⁹, 3³², 6⁴¹, 7³⁶, 9³⁷, 10³⁰ (= γεωργοσύνη)
γιουφρτί 1¹⁶, 2¹⁸, 5¹⁵, 11²⁴ (= εἶδος μαλάινου ἐπενδύτη)
γόδες 3¹⁹, 4²¹, 5¹⁸, 6³⁰, 7²⁴, 8²⁸, 9²⁴, 10²², 11²⁶
- δαμάλι 5²³
δαμαλίδα 6³⁴, 7³⁴, 8³⁰
διακόπια: διακοπιά 1²², 9³¹, 11¹⁶, 11³¹ (= τὰ κουφάρια σέ σειρές)
- έμπαση 1¹²
έξδες 5³³
- ζάρα 7³⁴
- θερμιώτικη 1¹⁵
- καδενέτα 12²⁵ (= ἀλυσίδα)
καλαμοκύφαρα 1²¹, 9³⁰, 11³¹ (= οἱ καλαμώτες καὶ τὰ κουφάρια στοὺς μεταξοσκώληκες)
κάναθα 12⁴³ (= ἀποθήκη κρασιοῦ)
καντηλέρια 12³² (= κηροπήγια)
κάρσες 1¹⁹, 2¹⁹, 6²⁹, 8²⁷, 9²³, 10²¹ (= κάλτσες)
κασσέλα 4²⁴, 5²², 6³⁵, 7²⁶, 7³⁴, 9²⁸, 10²⁴, 11³¹, 12³⁴
κατάλυμα 4²⁹ (= πρόχειρο οἴκημα, κελλί)
καυκί: καυτζιοῦ 11²³
κελλαράκι 11¹³, 11¹⁴
κλείσμα 2²⁷, 4¹⁷. κλείσματα 12³⁸
κούβουτας 5²², 6⁴¹, 8³¹, 8⁴⁰, 9²⁸, 10²⁵ (= εἶδος βυτίου ἀπὸ κορμὸ δένδρου πελεκημένο)

κουντουροπάπουσα 1^{19} (= μπότες)
 κουφάρι 11^{31} (= μικρή καλαμωτή)
 κρεβατοστρώσι $1^{35}, 2^{35}, 3^{35}, 4^{35}, 5^{38},$
 $6^{45}, 7^{40}, 8^{44}, 9^{41}, 10^{33}, 11^{38}, 12^{46}$
 κρέμαση 4^{32}
 κύρης 6^{28} (= πατέρας)
 Κωνσταντινάτο 12^{28}

λεντζέρια 12^{32} (= μπακιρένιες λεκάνες)
 λιοτρίζι 4^{32}
 λίστες 12^{19} (= σειρήτια ἀπὸ χρυσῆς
κλωστῆς)
 λότρινο $5^{15}, 6^{26}$

μεζαρόλα $3^{27}, 4^{16}, 7^{30}$
 μενεδίζι 11^{24} . μενεδίσι: 12^{18} (= ὕφασμα
κεντητό πολυτελώς)
 μισάρικη 2^{23} . μισάρικο 8^{40}
 μισάρικα 12^{34}
 μισογέλεκα 12^{20}
 μισοπουκάμισα 5^{19}
 μιπαρμπακάς $2^{26}, 4^{13}, 4^{14}, 10^{13}$ (= εἶ-
δος στάθλου)
 μπινίσια 12^{17} (= βαρύτιμα ἐπανωφόρια)
 μπόλια 1^{15} . μπόλιες $2^{17}, 3^{16}, 4^{18}, 5^{14},$
 $6^{26}, 7^{21}, 8^{25}, 9^{20}, 10^{19}, 12^{23}$
 μποστάνι: → ποστάνι
 μποτόνια 12^{27} (= περιδέραια ἀπὸ χρυ-
σούς κόμβους)
 μπούντος $1^{16}, 2^{18}, 3^{16}, 4^{18}, 5^{15}, 6^{26}, 7^{21},$
 $8^{25}, 9^{21}, 10^{19}$ (= περιστήθιο γυναι-
κείο ἔνδυμα)
 μπροκάδος $2^{18}, 3^{16}, 4^{19}, 5^{15}, 6^{27}, 8^{26},$
 $9^{22}, 11^{24}$. μπροκάδα $1^{18}, 1^{19}, 7^{21}$.
 μπροκάδες $3^{19}, 4^{21}$
 μπροστοποδιές $6^{31}, 8^{30}$
 μύλος 12^{40}
 μυλοστασιά 12^{41} (= ἡ κρέμαση καὶ τὰ
λοιπὰ τοῦ μύλου)

ντεσένια $12^{23}, 12^{25}$
 ντίπα 12^{23}

πάλος 7^{35} (= μεγάλος λοστός)

παραβολή 1^{13}
 πελετζίτια 12^{26}
 περίσυλα 12^{36}
 πεσέτες $9^{26}, 11^{29}$
 πεσοπούλες $1^{21}, 2^{20}, 3^{20}, 4^{23}, 5^{19}, 6^{32},$
 $7^{25}, 8^{32}$
 πεύχι 12^{31} (= μικρό χαλί)
 πικάμισα 12^{25}
 πικούνι 7^{35}
 πρόθυμος $1^{36}, 2^{36}, 3^{35}, 4^{37}, 5^{40}, 6^{47}, 7^{41},$
 $8^{45}, 9^{43}, 10^{35}, 11^{39}, 12^{47}$ (= στενός
συγγενής)
 ποστάνι 12^{37}
 προσκεφάλαδες $1^{20}, 3^{21}, 4^{22}, 5^{21}, 8^{33},$
 11^{38}
 πύργος 12^{36}

ραχή 10^{24}
 ροζί $1^{16}, 2^{18}$. ροζές $1^{19}, 2^{20}, 6^{29}, 10^{21}$
 ροζόκαρσες 5^{17}
 ροκάτη 12^{28}

σάγιες 12^{19} . σάγινες 8^{28} (= μεταξωτές)
 σαχάνια 7^{36}
 σερασερί $9^{21}, 10^{19}, 12^{20}$
 σιδερικά $2^{28}, 3^{31}, 6^{41}, 9^{37}, 10^{30}$
 σιδερωστιά $2^{22}, 6^{37}, 7^{27}, 11^{30}$
 σκάμινο 8^{19}
 σκιά 3^{30} (= συκιά)
 σκλαβίνα 3^{21} (= εἶδος κλινοσκεπάσμα-
τος)
 σκλέτες $3^{19}, 8^{27}$. σκλέτο 12^{18} (= σκέ-
τες)
 σκολαρίκια $4^{32}, 5^{18}, 6^{31}, 8^{28}, 9^{25}, 10^{22},$
 11^{27}
 σκολιανές $2^{18}, 5^{14}, 7^{21}$. σκολιανά 3^{17} (=
= ἐπίσημες)
 σκορσάδες $1^{18}, 2^{19}, 3^{18}, 4^{19}, 5^{16}, 6^{28},$
 $7^{23}, 8^{27}, 9^{23}, 10^{20}, 11^{25}$ (= κορσέ-
δες)
 σπιτότοπος 6^{19} (= οἰκόπεδο)
 στομαχικό $1^{18}, 3^{18}, 4^{21}, 5^{16}, 6^{27}, 7^{22},$
 $8^{26}, 9^{23}, 10^{20}, 12^{22}$ (= πολυτελές
ἔνδυμα τοῦ στήθους)

- στόφα 12^{18}
 συρμή $2^{23}, 3^{23}, 4^{24}, 5^{24}, 6^{36}, 7^{28}, 7^{36},$
 $8^{34}, 10^{25}, 11^{32}, 12^{35}$
- ταῦλομάντηλο $2^{20}, 3^{20}, 4^{23}, 5^{19}, 6^{32},$
 $7^{25}, 8^{32}, 9^{25}, 11^{29}, 12^{33}$ (= τραπε-
 ζομάντηλο)
- τέγηπος 12^{41} (= κέηπος)
- φηλυκό $5^{23}, 7^{19}$ (= θηλυκό)
 φύλλα 7^{14} (= μουριές)
- χαταένια 3^{18}
 χατάι 6^{28}
- χάλκωμα $1^{21}, 2^{22}, 3^{21}, 4^{23}, 5^{21}, 7^{35},$
 $8^{31}, 9^{30}, 10^{24}, \chi\acute{\alpha}\rho\kappa\omega\mu\alpha 12^{33}$
 χρυσόκαρσες $4^{20}, 7^{23}$
- Δημήτριος I. Πολέμης